

Lovforslag nr. L 132. Fremsat den 8. december 1988 af kulturministeren (Ole Vig Jensen)

Forslag

til

Lov om ændring af ophavsretsloven

§ 1

I lov om ophavsretten til litterære og kunstneriske værker, jf. lovbekendtgørelse nr. 52 af 27. januar 1987, foretages følgende ændringer:

1. I § 1, stk. 2, indsættes efter »værker af beskrivende art«: »samt værker i form af edb-programmer«.

2. § 9 affattes således:

»§ 9. Love, administrative forskrifter, retsafgørelser og lignende offentlige aktstykker er ikke genstand for ophavsret.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 gælder ikke for værker, der fremtræder som selvstændige bidrag i de i stk. 1 nævnte aktstykker. Sådanne værker må dog gengives i forbindelse med aktstykket. Retten til videre udnyttelse afhænger af de i øvrigt gældende regler.«

3. I § 10 indsættes som stk. 3:

»Stk. 3. Halvlederproduktets udformning (topografi) nyder ikke beskyttelse efter denne lov, men beskyttes efter reglerne i lov om beskyttelse af halvlederproduktets udformning (topografi).«

4. § 11, stk. 2, ophæves, og i stedet indsættes:

»Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 giver ikke ret til at

- 1) opføre et bygningsværk,
- 2) fremstille et eksemplar af et kunstværk ved afstøbning, ved aftryk fra original plade eller stok eller på nogen anden måde, som indebærer, at eksemplaret kan opfattes som en original, eller

- 3) fremstille eksemplarer af edb-programmer i maskinlæsbar form.

Stk. 3. Bestemmelsen i stk. 1 giver ikke ret til at benytte fremmed medhjælp ved eksemplarfremstillingen, når der er tale om

- 1) værker af brugskunst eller
- 2) kunstværker, dersom eksemplarfremstillingen har form af en kunstnerisk gengivelse.«

5. Efter § 11 indsættes:

»§ 11 a. Ejeren af et eksemplar af et edb-program, som er udgivet i maskinlæsbar form ved salg til almenheden, må fremstille sådanne eksemplarer af programmet, herunder reserve- og sikkerhedseksemplarer, som er nødvendige for hans brug af dette. Sådanne eksemplarer må ejeren ikke udnytte på anden måde, og retten til at udnytte eksemplarerne bortfalder, hvis ejeren af eksemplaret af det erhvervede edb-program spreder dette videre.«

6. I § 22, stk. 1, indsættes efter »Danmarks Radio«: », TV 2«, og efter 2. pkt. indsættes: »Kulturministeren kan fastsætte, at bestemmelsen skal finde tilsvarende anvendelse på aftaler, truffet af andre radio- eller fjernsynsforetagender.«

7. I § 22 a indsættes efter stk. 3 som nyt stykke:

»Stk. 4. Vederlagskravet påhviler ejeren af anlægget. Er det vederlag, som ejeren skal betale, fastsat som et beløb pr. tilslutning, er brugeren af den enkelte tilslutning pligtig at betale ejeren et beløb, som svarer dertil. Kulturministeren kan fastsætte nærmere regler om vederlagsopkrævningen.«

Stk. 4 bliver herefter stk. 5.

8. § 23 affattes således:

»§ 23. Når et litterært eller musikalsk værk er udgivet, kan de udgivne eksemplarer spredes videre eller fremvises offentligt.

Stk. 2. Uanset bestemmelsen i stk. 1 er det ikke tilladt uden ophavsmandens samtykke til almenheden at sprede

- 1) eksemplarer af musikværker gennem udlejning eller
- 2) eksemplarer af edb-programmer, som er udgivet i maskinlæsbar form, gennem udlån eller udlejning.

Stk. 3. Når et filmværk er udgivet i form af salg til almenheden, kan de eksemplarer, som er omfattet af udgivelsen, spredes videre. Dog må de ikke uden ophavsmandens samtykke spredes til almenheden gennem udlån eller udlejning.

Stk. 4. Bestemmelsen i stk. 1 medfører ingen indskrænkning i forfatternes ret til vederlag for det offentlige udlån af bøger, som sker gennem bibliotekerne, jf. lov om biblioteksafgift.«

9. I § 24 a, stk. 1, indsættes som 2. pkt.:

»Det samme gælder for værker, som er frembragt inden for den pågældende forvaltningsmyndighed.«

10. I § 25, stk. 1, 1. pkt., indsættes efter »film«: »», jf. dog § 25 a.«

11. Efter § 25 indsættes:

»§ 25 a. Ved erhvervsmæssigt videresalg af eksemplarer af kunstværker har ophavsmanden ret til et vederlag på 5 pct. af salgsprisen ekskl. moms.

Stk. 2. Retten til vederlag omfatter ikke bygningsværker. Værker af brugskunst er ikke omfattet, hvis de er fremstillet i flere identiske eksemplarer.

Stk. 3. Kulturministeren kan fastsætte nærmere regler om vederlagets beregning, herunder bestemmelser om mindstebeløb for den salgspris, som skal medføre ret til vederlag.

Stk. 4. Retten til vederlag består indtil ophavsrettens udløb, jf. §§ 43 og 44. Retten er personlig og uoverdragelig. Efter ophavsmandens død falder retten dog i arv til ophavsmandens ægtefælle og livsarvinger. Efterlader ophavsmanden sig ikke ægtefælle eller livsarvinger, tilfalder vederlagsretten den organisation, som er nævnt i stk. 5.

Stk. 5. Retten til vederlag kan kun gøres gældende af en organisation, som er godkendt af kulturministeren. Organisationen forestår opkrævningen og foretager udlodningen til de berettigede. Den berettigedes krav mod organisationen består, indtil 3 år er forløbet fra udgangen af det år, i hvilket videresalget fandt sted. Forældelsen afbrydes ved skriftligt påkrav fra den berettigede.

Stk. 6. Ved erhvervsmæssigt videresalg som nævnt i stk. 1 er sælgeren forpligtet til at fremsende en årlig opgørelse over salget af kunstværker, attesteret af en statsautoriseret eller registreret revisor, til den organisation, som er nævnt i stk. 5.«

12. § 31, stk. 2, affattes således:

»Stk. 2. Kreditorforfølgning i eksemplarer af værket kan heller ikke foretages hos ophavsmanden selv eller hos nogen, til hvem eksemplarer er overgået ifølge ægteskab eller arv, hvis forfølgningen retter sig mod

- 1) manuskripter,
- 2) stokke, plader, forme eller lignende, hvorved et kunstværk kan udføres, eller
- 3) eksemplarer af kunstværker, som ikke er udstillet, udbudt til salg eller på anden måde godkendt til offentliggørelse.«

13. Efter § 42 indsættes i kapitel 3:

»*Særlige bestemmelser om edb-programmer*

§ 42 a. En aftale om ret til at udnytte et edb-program medfører, når intet andet er aftalt, ret til at foretage sådanne ændringer i programmet, som er nødvendige for den aftalte udnyttelse, jf. dog § 3, samt ret til at fremstille sådanne eksemplarer, herunder reserve- og sikkerhedseksemplarer, som er nødvendige for udnyttelsen af programmet. Retten til at udnytte sådanne eksemplarer bortfalder, hvis retten til at udnytte programmet ophører.

§ 42 b. Ophavsretten til et edb-program, der er frembragt som led i et ansættelsesforhold, overgår til arbejdsgiveren, medmindre andet er aftalt.«

14. I § 45, stk. 2, indsættes efter »gengive den,«: »eller udsendes i lydradio eller fjernsyn.«

15. I § 49, stk. 1, udgår: »samt programmer.«

16. § 49, stk. 3, affattes således:

F. t. l. vedr. ophavsretsloven

»Stk. 3. Bestemmelserne i §§ 9, 11, stk. 1, 14, 15 a, 17 og 24 a finder tilsvarende anvendelse.«

17. I § 53, stk. 2, ændres »§ 55, stk. 7« til: »§ 55 e, stk. 3«.

18. I § 54, stk. 2, indsættes efter »§ 22 a, stk. 4«: »og 5«.

19. I § 55 a indsættes efter nr. 1 som nyt nr.: »2) unddrager sig vederlagspligten ved at undlade at fremsende opgørelse efter § 25 a, stk. 6,«.

Nr. 2 og 3 bliver herefter nr. 3 og 4.

20. I § 55 c ændres »§ 17, stk. 1, 2. pkt.« til: »§ 17, stk. 1, 3. pkt., og § 22 a, stk. 4, 3. pkt.«.

21. I § 56, stk. 1, ændres »§ 55« til: »§§ 55, 55 a og 55 b«.

22. I § 58 indsættes efter stk. 3 som nyt stykke: »Stk. 4. Bestemmelserne i § 25 a gælder for

værker af danske statsborgere og personer, der er bosat i Danmark.«

Stk. 4 og 5 bliver herefter stk. 5 og 6.

23. I § 61, stk. 2, indsættes efter »musikværker«: »og om udlån og udlejning af edb-programmer«.

§ 2

Stk. 1. Loven træder i kraft dagen efter bekendtgørelsen i Lovtidende, § 1, nr. 11, 19 og 22, dog først den 1. juli 1990.

Stk. 2. § 1, nr. 2, finder også anvendelse på værker og andre frembringelser, som er frembragt før lovens ikrafttræden. Eksemplarer, som lovligt er fremstillet før dette tidspunkt, kan dog fortsat vises offentligt og spredes til almenheden.

§ 3

Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland, men kan ved kgl. anordning sættes helt eller delvis i kraft for Færøerne og Grønland med de afvigelser, som særlige færøske eller grønlandske forhold tilsiger.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

Lovforslaget er i hovedsagen en genfremsættelse af et tidligere lovforslag om ændring af ophavsretsloven (nr. L 153), jf. Folketingstidende 1987-88, Forhandl., sp. 4671, 6392, og Tillæg A, sp. 3105. I forhold til det tidligere lovforslag indeholder forslaget kun nogle få ændringer, som er foretaget på baggrund af forskellige tilkendegivelser, der fremkom i forbindelse med folketingsbehandlingen i foråret 1988.

Den gældende ophavsretslov blev gennemført i 1961. Loven findes med senere ændringer optrykt i bekendtgørelse nr. 52 af 27. januar 1987 af lov om ophavsretten til litterære og kunstneriske værker. Lovens bestemmelser er stort set identiske med tilsvarende bestemmelser i de øvrige nordiske ophavsretslove.

I 1973 og 1977 blev der foretaget nogle mindre lovændringer. Ændringerne i 1973 tog sigte på at muliggøre Danmarks ratifikation af Bernerkonventionen af 1971. Ved ændringen i 1977 blev der gennemført nye bestemmelser om skolernes adgang til at foretage optagelser til undervisningsbrug af udsendelser i radio og fjernsyn (§ 17).

I 1976 nedsatte kulturministeren et udvalg (Ophavsretsudvalget) med den opgave i samarbejde med tilsvarende udvalg i de andre nordiske lande at forbedre en generel lovrevision i lyset af den teknologiske og samfundsmæssige udvikling, som havde fundet sted siden 1961. Ophavsretsudvalget har afgivet 7 delbetænkninger:

- Licenskonstruktioner og fotokopiering, betænkning 912/1981,
- Båndafgifter - sanktioner - påtale, betænkning 944/1982,
- Beskyttelse af kunstneriske præstationer, betænkning 962/1982,
- Film- og videogramspørgsmål, betænkning 1000/1984,
- Ophavsretligt biblioteksvederlag, betænkning 1038/1985,
- Billedret, betænkning 1063/1986,
- Ophavsret og EDB, betænkning 1064/1986.

Udvalget påregner at afgive en afsluttende betænkning i løbet af 1989.

I 1985 blev der på grundlag af forslag i de ovennævnte delbetænkninger foretaget en mere omfattende lovrevision. Emnemæssigt drejede det sig om følgende spørgsmål:

- Gennemførelse af en aftalelicens for fotokopiering i undervisningsvirksomhed (§ 15 a)
- Krav om samtykke fra ophavsmanden ved udlejning af grammofonplader (§ 23)
- Regulering af forholdet mellem ophavsretsloven og offentlighedsloven (§ 24 a)
- Forlængelse af beskyttelsestiden for udøvende kunstnere, grammofonpladeproducenter samt radio- og fjernsynsforetagender fra 25 til 50 år (§§ 45, 46 og 48)
- Skærpede sanktioner i forbindelse med pirateri (§§ 55, 55 a-55 f)
- Gennemførelse af en generel licensordning for samtidig og uændret viderespredning af radio- og fjernsynsprogrammer over kabelanlæg (§ 22 a).

Sidstnævnte ændring blev gennemført på grundlag af betænkningen »Nabolands-TV i kabel« (NU 1983:12) afgivet af en af Nordisk Ministerråd nedsat arbejdsgruppe.

Hovedpunkterne i dette lovforslag er:

- En præcisering af, at lovens bestemmelser om beskyttelse af litterære værker også skal finde anvendelse på edb-programmer (lovforslagets nr. 1).
- Ændring af lovens § 9 om offentlige aktstykker (lovforslagets nr. 2).
- Gennemførelse af et forbud mod at fremstille eksemplarer til privat brug af edb-programmer i maskinlæsbar form (lovforslagets nr. 4) samt gennemførelse af nye bestemmelser i §§ 11 a og 42 a (lovforslagets nr. 5 og 13) om ret til at fremstille reserve- og sikkerhedseksemplarer m.v.
- Ændring af den i 1985 gennemførte licensordning for kabelspredning af radio- og fjernsynsprogrammer (lovforslagets nr. 7).

- Ændring af lovens § 23 om spredning af eksemplarer af edb-programmer og filmværker (lovforslagets nr. 8).
- Indførelse af en ophavsretlig afgift på 5 pct. ved erhvervsmæssigt videresalg af kunstværker (lovforslagets nr. 11).
- Gennemførelse af en særlig bestemmelse i § 42 b om ophavsretten til edb-programmer frembragt i ansættelsesforhold (lovforslagets nr. 13).

I forhold til lovforslag nr. L 153 fra januar 1988 skal ministeriet fremhæve følgende ændringer:

- På grundlag af en udtalelse fra Ophavsretsudvalget foreslås det, at der i § 9 foretages en mere præcis afgrænsning af, hvilke offentlige aktstykker der skal være omfattet af bestemmelsen og dermed ikke være genstand for ophavsretlig beskyttelse (nr. 2).
- Forslaget til § 22 a er suppleret med et forslag om, at kulturministeren bemyndiges til at fastsætte nærmere regler om vederlagsopkrævningen (nr. 7).

Hovedformålet med lovforslaget er at præcisere ophavsretslovens anvendelighed på edb-området. Der har i de senere år hersket en vis retsikkerhed, som på længere sigt ville kunne have uheldige konsekvenser for edb-omsætningen. Det skal i den forbindelse bemærkes, at programmer for datamaskiner efter § 1, stk. 2, nr. 3, i patentloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 110 af 11. marts 1986, ikke kan opnå patentbeskyttelse. Om baggrunden herfor henvises til Ophavsretsudvalgets edb-betænkning side 36-37.

Kulturministeriet har endvidere fundet det ønskeligt, at der på et enkelt af lovens mere traditionelle beskyttelsesområder - billedkunstområdet - gennemføres forbedringer i ophavsmændenes retlige stilling. Vigtigst blandt de foreslåede ændringer er forslaget om indførelse af en afgiftsordning i forbindelse med erhvervsmæssigt videresalg af kunstværker. Forslagene er baseret på Ophavsretsudvalgets delbetænkning nr. 6 om Billedret, bet. 1063/1986. Enkelte af udvalgets forslag er ikke medtaget, da de efter ministeriets opfattelse kræver yderligere overvejelser og nordiske forhandlinger. Dette gælder blandt andet udvalgets forslag om obligatorisk høring af arkitekten i forbindelse med ændringer af offentlige bygninger, ophavsretligt udstillingsvederlag og bestemmelser om ret for en kunstner til at have en lovbestemt adgang til værker, fx et maleri, som kunstneren har solgt. For så vidt angår spørgsmålet om udstillingsvederlag skal det nævnes, at Kulturministeriet for nylig har udstedt regler for betaling af et udstillingsvederlag til bildende kunstnere for udlån af egne værker til udstillinger, hvor ministeriet eller dets institutioner er arrangør eller medarrangør. Der

er tale om en forsøgsordning, der gælder for en periode på 3 år.

I forbindelse med forslaget om en ophavsretlig afgift på omsætning af kunstværker (lovforslagets nr. 11) har ministeriet overvejet, om forslaget burde kombineres med en generel offentligretlig afgift, som også skulle omfatte omsætning af ikke-beskyttede kunstværker. Der henvises i denne forbindelse til de af Folketinget i folketingsåret 1986-87 behandlede lovforslag om afgift på erhvervsmæssig omsætning af bildende kunst og om ændringer i ophavsretsloven (L 194 og 195), jf. Folketingstidende 1986-87, Forhandl., sp. 7061, 9176, 12910, Tillæg A, sp. 4159, 4163, og Tillæg B, sp. 2485, samt til de af Folketinget i folketingsåret 1987-88 behandlede lovforslag, (L 201 og 202), jf. Folketingstidende 1987-88, Forhandl., sp. 5998, 6392, og Tillæg A, sp. 3847, 3853.

Kulturministeriet finder imidlertid, at der knytter sig svære principielle og administrative betænkeligheder til en sådan sammenblanding af privatretlige og offentligretlige afgifter. Ministeriet finder derfor, at der først bør søges gennemført og indhentet erfaringer med en rent ophavsretlig ordning, som kunstnerne selv administrerer. I overensstemmelse hermed fremsættes der ikke forslag om nogen generel offentlig afgift på omsætning af billedkunst.

Endelig indeholder lovforslaget nogle mindre ændringer af den i 1985 gennemførte licensordning for kabelspredning af radio- og fjernsynsprogrammer (§ 22 a). Det drejer sig bl.a. om et punkt, som har givet anledning til tvivl i forhold til boliglovgivningens huslejebestemmelser. Det foreslås, at der i ophavsretsloven skabes hjemmel for, at ejeren af et radio- eller kabelanlæg kan opkræve vederlaget hos de enkelte brugere, der er tilsluttet anlægget. Det foreslås videre, at der skabes hjemmel for, at der administrativt kan fastsættes bestemmelser om oplysningspligt, dels i forholdet mellem ejeren af anlægget og de enkelte tilslutninger, dels i forholdet mellem anlægsejeren og rettighedshavernes fællesorganisation.

Bortset fra de nævnte ændringsforslag finder Kulturministeriet, at mere omfattende og principielle lovændringer bør afvente Ophavsretsudvalgets afsluttende betænkning. Sådanne ændringer må også forudsætte nordiske drøftelser med sigte på, at den i 1961 tilvejebragte retsenhed bevares.

Forslaget til nye edb-bestemmelser (lovforslagets nr. 1, 3-5, 8, 13 og 15) skal ses på baggrund af den internationale udvikling. Forholdet mellem datateknologien og ophavsretten har siden midten af 1970'erne været drøftet indenfor UNESCO og WIPO (World Intellectual Property Organization), som er ansvarlig for de to centrale immaterialretlige konventioner, Bernerkonventionen til værn for litterære og kunst-

neriske værker og Pariserkonventionen til beskyttelse af industriel ejendomsret.

I 1982 blev der inden for disse organisationer vedtaget en rekommandation, som afspejlede, at indlæggelse og udtræk ("input" og "output") af beskyttede værker i databaser efter almindelig international opfattelse måtte betragtes som eksemplar fremstilling (reproduktion) efter de gældende bestemmelser i de internationale ophavsretskonventioner og national lovgivning. Samme holdning har ligget til grund for Ophavsretsudvalgets edb-betænkning. Der er derfor i almindelighed ikke fra udvalgets side stillet forslag om lovændringer med hensyn til brug af beskyttede værker i edb-systemer. Der henvises om de nævnte spørgsmål samt spørgsmålet om skabelse af værker ved hjælp af datamater til udvalgsbetænkningen side 19-35 og 67-69. Udvalget har dog stillet et enkelt forslag til lovændring for så vidt angår værker, som er lagret i en database. Det drejer sig om såkaldt "downloading", dvs. totalkopiering af alt, hvad der findes af værker i en database ved brug af fremmed medhjælp. Udvalget finder, at en sådan kopiering bør være undergivet et forbud i ophavsretslovens § 11. Efter Kulturministeriets opfattelse må det anses for tvivlsomt, om der er konstateret et tilstrækkeligt behov for et sådant forbud. Da tilsvarende forslag ikke er medtaget i de forslag, som er fremlagt i de øvrige nordiske lande, finder ministeriet det ikke rigtigt på nuværende tidspunkt at fremme Ophavsretsudvalgets forslag. Spørgsmålet bør afvente yderligere forhandlinger på nordisk plan.

Spørgsmålet om retsbeskyttelsen for det edb-program, der styrer en given edb-udnyttelse, har ligeledes været genstand for overvejelser inden for WIPO. I 1978 publicerede organisationen nogle »Model Provisions on the Protection of Computer Software«. Modelbestemmelserne tog sigte på en såkaldt "sui generis"-regulering, dvs. at beskyttelsen af edb-programmer såvel nationalt som internationalt skulle oparbejdes ved særlig lovgivning uden for de patentretlige og ophavsretlige regelsystemer. Modelbestemmelserne blev ikke fulgt i noget land. I stedet viste forløbet af regeringseksperimenter i 1983 og 1985, at den overvejende opfattelse gik i retning af, at edb-programmer var eller burde være omfattet af national ophavsretslovgivning. Ligeledes fandt man, at spørgsmålet om oparbejdelse af en international retsbeskyttelse bedst blev løst ved anvendelse af princippet om national behandling inden for rammerne af de eksisterende ophavsretskonventioner. Ud fra sådanne synspunkter blev der i 1980 i USA gennemført ændringer i Copyright Act, og tilsvarende ændringer i den ophavsretlige lovgivning er i 1985 gennemført i

en række andre ledende edb-lande fx Japan, England, Frankrig og Vesttyskland.

Udformningen af edb-bestemmelserne har på et enkelt punkt givet ministeriet anledning til overvejelser af en mere principiel karakter. Det drejer sig om spørgsmålet, hvorvidt der bør gennemføres specielle bestemmelser om ophavsretten til edb-programmer, der er frembragt som led i et ansættelsesforhold.

Ministeriets udgangspunkt har været, at en bestemmelse af denne karakter ikke ville harmonere med hidtidig nordisk lovgivningspraksis. Under de nordiske revisionsovervejelser har der også været overvejende enighed om, at spørgsmålet om ansattes ophavsret fortsat ikke burde være reguleret ved særlige bestemmelser i ophavsretslovgivningen.

Den gældende lov indeholder ikke bestemmelser om, hvilke rettigheder en arbejdsgiver kan gøre krav på i relation til værker, der er skabt af en ansat. Spørgsmålet er heller ikke udtrykkeligt omtalt i de motiver, som ligger til grund for lovens vedtagelse. Udgangspunktet er derfor, at rettighederne kun overgår til arbejdsgiveren i det omfang dette er aftalt, det være sig ved udtrykkelige eller stiltiende aftaler. Ved fortolkningen af sådanne aftaler finder bestemmelserne i §§ 27 og 28 anvendelse, jf. bemærkningerne til lovforslagets nr. 13. Aftalernes indhold og område må fastsættes i overensstemmelse med disse bestemmelser, evt. kombineret med foreliggende sædvaner. I tilfælde, hvor der ikke foreligger udtrykkelige aftaler, er det lovens udgangspunkt, at der må anlægges en snæver fortolkning af rettighedsoverdragelsens omfang. Det udtales blandt andet i lovmotiverne til § 27, at formodningen vil være imod, at der foreligger en total rettighedsoverdragelse, hvis ikke dette klart og utvetydigt fremgår af aftalen (Folketingstidende 1959-60, Tillæg A, spalte 2736).

En lignende holdning findes i de svenske lovmotiver. Det bemærkes i disse, at aftaler om total overdragelse af råderetten er usædvanlige. Selv i tilfælde, hvor en generelt formuleret overdragelse foreligger, vil ophavsmanden ofte bevare retten til at udgive værket i ændret eller bearbejdet form. Ved visse ansættelsesforhold vil arbejdsaftalen dog i reglen indebære, at arbejdsgiveren erhverver hele ophavsmandens råderet over værker, frembragt i ansættelsesforholdet. Som eksempler nævnes kunstnere ansat i kunstindustrien eller på reklamebureauer.

I den nordiske retslitteratur synes det at være en almindelig opfattelse, at arbejdsgiveren – i tilfælde hvor en arbejdsaftale går ud på, at en ansat skal skabe åndsvarer – kan få visse rettigheder over de skabte værker i kraft af selve tjenesteforholdet. Derimod er der nogen divergens med hensyn til spørgsmålet, hvor langt arbejdsgiverens rettigheder strækker sig.

Der synes imidlertid at råde enighed om, at de sædvaner, der er etableret inden for bestemte brancher, under alle omstændigheder må tillægges væsentlig betydning ved afgørelsen af spørgsmålet om rettighedsovergang mellem arbejdstager og arbejdsgiver.

Spørgsmålet om den ophavsretlige beskyttelse af edb-programmer er først blevet aktuelt i de senere år. Kulturministeriet finder imidlertid at måtte gå ud fra, at den gældende ulovbestemte retstilstand under hensyn til eksisterende praksis og sædvane på edb-området ofte vil føre til, at arbejdsgiveren allerede i kraft af selve ansættelsesforholdet erhverver alle for den pågældende virksomhed relevante udnyttelsesrettigheder til edb-programmer, som i et teamwork er frembragt af personer, som er ansat med henblik på frembringelse af sådanne programmer. Dette må efter ministeriets opfattelse ikke mindst antages at være tilfældet, hvor en virksomheds formål er at frembringe edb-systemprogrammer med henblik på almindelig omsætning, det være sig ved salg eller begrænset overdragelse.

Selv om det herefter kan forekomme tvivlsomt, om der foreligger et tilstrækkeligt behov for en lovgivning, finder ministeriet det rigtigst, at der ud fra almene samfunds- og retssikkerhedsmæssige hensyn i forbindelse med omsætningen af edb gennemføres en sådan regulering. Lovforslaget indeholder derfor under nr. 13 et forslag om, at ophavsretten til et edb-program, der er frembragt som led i et ansættelsesforhold, overgår til arbejdsgiveren, medmindre andet er aftalt.

Det bemærkes, at de omtalte delbetænkninger fra Ophavsretsudvalget om »Billedret« og »Ophavsret og EDB«, som udgør grundlaget for lovforslagets hovedbestemmelser, har været udsendt til høring hos en række myndigheder, institutioner, organisationer m.fl.

Lovforslaget medfører ikke direkte økonomiske konsekvenser for staten eller kommunerne.

På baggrund af, at der såvel på rettighedshaversiden som på forhandlersiden bør være fornøden tid til at tilrettelægge opkrævningen af det nye følgeretsvedlag (droit de suite) foreslås det i lovforslagets § 2, at forslaget § 1, nr. 11 (§ 25 a), først skal træde i kraft den 1. juli 1990.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til § 1

Til nr. 1

I ophavsretslovens § 1 fastslås lovens udgangspunkt, hvorefter litterære og kunstneriske værker nyder ophavsretlig beskyttelse. Kulturministeriet kan tilslutte sig Ophavsretsudvalgets opfattelse, hvorefter

beskyttelsen efter § 1 allerede efter lovens hidtidige formulering må antages også at omfatte edb-programmer. Forslaget om indføjeelse af en udtrykkelig regel herom i § 1, stk. 2, har derfor alene en klargørende karakter. Ministeriet finder, at edb-programmer mest hensigtsmæssigt bør henregnes til de litterære værker. Dette har betydning for de indskrænkninger i enerettighederne, som hjemles i lovens kapitel 2, hvor der flere steder sondres mellem forskellige værkstyper.

Kulturministeriet har overvejet spørgsmålet, hvorvidt det må anses for påkrævet at indføje en definition af begrebet "edb-program" i § 1. En række forslag til en sådan definition er i 1984 fremkommet på internationalt plan inden for WIPO. En definition, som efter ministeriets opfattelse vil kunne tjene som vejledning i praksis, er følgende: »Et edb-program er en række instruktioner eller oplysninger, fikseret i en hvilken som helst form eller på et hvilket som helst medium, som tilsigter direkte eller indirekte at bringe en datamat til at angive, udføre eller opnå en bestemt funktion, opgave eller et bestemt resultat.« Bortset herfra finder ministeriet, at spørgsmålet om den nærmere afgrænsning af beskyttelsesområdet under hensyn til den hurtigt skiftende tekniske udvikling bør være overladt til praksis.

Omfattet af den ophavsretlige beskyttelse er kun edb-programmer, som kan betegnes som "værker". Heri ligger, at programmet skal være resultatet af en skabende åndsindsats. Det må fx ikke være en afskrift af et andet program. Endvidere skal programmet bære præg af ophavsmandens individualitet. Det betyder, at det må adskille sig fra det nærliggende og alment kendte.

Den nærmere afgrænsning af originalitetskravet på edb-området har givet anledning til en del retsafgørelser i udlandet. Nogen dansk praksis foreligger ikke. Et karakteristisk træk i udenlandsk praksis har været, at man synes at have søgt at afbalancere kravet til det individuelle præg over for behovet for at sikre den almindelige erhvervsfrihed.

I dansk praksis har man hidtil på de traditionelle områder inden for ophavsretten været liberal med hensyn til at yde beskyttelse af fx billedkunst og skønlitteratur, fordi der her ofte ikke findes særligt markerede modstående erhvervmæssige interesser. Forholdet har været anderledes ved fx brugskunst, hvor en for liberal beskyttelse kan gøre det vanskeligt for konkurrerende virksomheder at holde trit med den nyeste udvikling på området. På sådanne konkurrenceprægede områder har man i praksis været tilbageholdende, både med hensyn til at fastslå beskyttelse og med hensyn til at fastslå, at der i konkrete tilfælde foreligger krænkelse.

Efter Kulturministeriets opfattelse er edb-programmer et område, hvor hensynet til den frie erhvervsudøvelse tilsiger en vis tilbageholdenhed med hensyn til ophavsretsbeskyttelse. Det bør fastholdes, at der – også når det gælder edb-programmer – eksisterer et vist "åndeligt fællesje" i form af gængse fremgangsmåder, nærliggende og velkendte problemløsninger osv., hvortil der ikke kan hævdes ophavsret. Hvis et program eller en programdel således ikke i en eller anden henseende hæver sig over det niveau, som det almindelige fællesje repræsenterer, nyder programmet ikke beskyttelse. For at beskyttelse kan opnås kræves det, at programmet er udtryk for en særlig intellektuel indsats, som i øvrigt også ofte vil være ganske omkostningskrævende for de virksomheder, som frembringer edb-programmer.

Den ophavsretlige beskyttelse knytter sig til den udformning af værket, som ophavsmanden har givet det. Den idé eller de principper (algoritmer), som ligger til grund for værket, beskyttes ikke. Dette kan opfattes som en svaghed ved den ophavsretlige beskyttelse, men det indebærer også fordele, idet der ikke sker nogen "monopolisering" af ideer og almene principper. Beskyttelsen omfatter værket i alle dets mulige fremtrædelsesformer, dvs. uanset om det er udtryk i skematisk form, nedskrevet i programmeringssprog eller i maskinsprog. Det spiller ikke nogen rolle, om programmet fremtræder i kilde- eller objektkode. Beskyttelsen omfatter principielt også gengivelse af et program i ændret skikkelse, jf. § 2, stk. 1.

Bemærkningerne i det foregående sigter i første række på originalprogrammer. Der kan imidlertid også være tale om ophavsret til programmer, som består af en bearbejdelse af tidligere programmer eller udgør en sammenstilling af tidligere programmer eller dele heraf (moduler), som foretages på en sådan måde, at der fremkommer et nyt program. I sådanne tilfælde reguleres retsforholdet mellem bearbejderen – eller den, som sammenstiller allerede foreliggende værker til et samleværk – og ophavsmanden til de anvendte programbidrag af de almindelige bestemmelser om bearbejdelse (§ 4) og om frembringelse af samleværker (§ 5).

Til nr. 2

Til stk. 1

Efter ophavsretslovens § 9 er love, administrative forskrifter, retsafgørelser og andre offentlige aktstykker ikke genstand for ophavsret. Tilsvarende bestemmelser findes i stort set alle Bernerunionslandes lovgivning. Grundsynspunktet er, at den individuelle ophavsret må vige for de samfundsmæssige interes-

ser, der knytter sig til, at love og andre offentlige aktstykker opnår størst mulige udbredelse.

Bestemmelsen hidrører i sin nuværende form fra 1961. Inden for sit kerneområde – love, administrative forskrifter og retsafgørelser – har bestemmelsen ikke givet anledning til vanskeligheder. Derimod har der i de senere år været tvivl, når det gælder forståelsen af udtrykket »andre offentlige aktstykker«. Offentlige myndigheder er i stigende grad blevet involveret i publikationsvirksomhed af en mere almindelig, ikke-normativ karakter, hvor det er naturligt i højere grad at afbalancere hensynet til den størst mulige udbredelse med hensynet til – gennem ophavsretsbeskyttelse – at sikre det økonomiske grundlag for sådanne publikationer.

På grundlag af en udtalelse fra Ophavsretsudvalget foreslås det derfor, at der foretages en mindre ændring i ophavsretslovens § 9, stk. 1. Ændringen går ud på, at udtrykket »andre offentlige aktstykker« erstatte med »lignende offentlige aktstykker«. Formålet er at klargøre, at kun sådanne offentlige aktstykker, som det med hensyn til normerende karakter er naturligt at sidestille med love, administrative forskrifter og retsafgørelser, i fremtiden skal være undtaget fra ophavsretlig beskyttelse.

Undtaget fra ophavsret efter § 9 vil herefter – udover love, administrative forskrifter og retsafgørelser – kun være sådanne skriftlige udfærdigelser, der fremtræder som hidrørende fra offentlige myndigheder og institutioner, og som er udfærdiget som direkte eller indirekte led i disses lovgivende, dømmende eller administrative virksomhed. Som eksempler kan nævnes daglig administrativ korrespondance, forslag, betænkninger og andet skriftligt materiale, som er afgivet af offentlige myndigheder, institutioner, kommissioner, nævn, råd, udvalg og lignende.

Offentlige publikationer af en mere almen eller informativ karakter, såsom undervisningsmateriale, eksamensopgaver, studiekredsboøger, håndbøger, ordbøger, informationsmateriale, brochurer, reklamer og lign., vil herefter ikke være omfattet af § 9, men være undergivet normal ophavsretsbeskyttelse. Det samme gælder kort og lignende offentlige serviceydelser, som publiceres af offentlige myndigheder og institutioner, og som mere har karakter af en offentlig tjenesteydelse end af egentlig myndighedsudøvelse. For så vidt angår kort skal det nævnes, at der fra gammel tid gælder en særlig privilegiebeskyttelse blandt andet for Geodætisk Instituts kort, som fortsat er holdt i kraft ved ophavsretslovens § 62. Uden for § 9 falder også edb-programmer i skriftlig form.

For så vidt angår de offentlige aktstykker, som efter det anførte ikke vil være genstand for ophavsret, gælder det, at undtagelsen fra ophavsret vedrører

aktstykket i dets endelige form, hvadenten der er tale om udgivelse, afgivelse, udstedelse eller anden definitiv form. Udkast, skitser og lignende er undergivet normal ophavsretlig beskyttelse.

Undertiden indeholder ikke-beskyttede offentlige aktstykker bidrag, der fremtræder som udefra kommende selvstændige bidrag til aktstykket. Der kan være tale om private bidrag, fx omslagstegninger, responsa, kort og større uddrag af beskrivende eller skønlitterære værker, som ikke er frembragt som led i den offentlige myndigheds virksomhed. Ligeledes vil der i et ubeskyttet offentligt aktstykke kunne forekomme bidrag fra beskyttede offentlige publikationer. I alle sådanne tilfælde må det antages, at ophavsretten til de selvstændige bidrag – uanset eventuelle aftaler – principielt bortfalder i og med bidraget er optaget i et ubeskyttet offentligt aktstykke. Dette gælder ikke alene for udnyttelse af bidraget i forbindelse med aktstykket, men også for enhver senere selvstændig publicering m.v. af bidraget. Da en sådan konsekvens rækker videre end ønsket om størst mulig udbredelse af et offentligt aktstykke synes at tilsige, foreslås det i § 9, stk. 2, at sådanne selvstændige bidragydere til et ubeskyttet offentligt aktstykke, skal bevare retten til senere selvstændig publicering og lign. Der henvises til bemærkningerne nedenfor til stk. 2.

Det bemærkes, at en offentlig myndighed eller institution efter omstændighederne vil kunne pådrage sig et ophavsretligt ansvar efter almindelige regler, såfremt det selvstændige bidrag er medtaget i aktstykket uden samtykke fra rettighedshaveren, eller uden at forholdet har hjemmel i en undtagelsesbestemmelse i lovens kapitel 2.

Hvad angår forhandlinger i Folketinget m.v. er disse ikke omfattet af § 9, men reguleret i lovens § 24, hvorefter bl.a. forhandlinger i Folketinget, kommunalbestyrelserne og andre valgte offentlige myndigheder, i retssager og på offentlige møder, som afholdes til drøftelse af almene spørgsmål, kan gengives uden ophavsmandens samtykke. Med hensyn til brug af værker i forbindelse med aktindsigt henvises til § 24 a og bemærkningerne nedenfor til lovforslagets nr. 9.

At et offentligt aktstykke ikke er genstand for ophavsret, betyder ikke, at der ikke kan knytte sig rettigheder til samlinger eller bearbejdelser heraf. Dette gælder fx lovsamlinger og samlinger af domsafgørelser. Udvalget og sammenstillingen vil her efter omstændighederne kunne nyde beskyttelse efter lovens § 5 som et samleværk eller efter § 49 som et arbejde, der sammenstiller et større antal oplysninger. I så fald kan den enkelte forskrift eller afgørelse frit afskrives og eftertrykkes, men eftersom sammenstillingen ikke i sig selv har karakter af et offentligt aktstykke,

er den beskyttet efter de almindelige regler og må derfor ikke udnyttes uden tilladelse fra den, som har foretaget sammenstillingen, det være sig en offentlig myndighed eller en privatperson. Tilsvarende gælder for oversættelser af offentlige aktstykker. Disse er således kun omfattet af § 9, i det omfang der er tale om officielle oversættelser, som det fx er tilfældet, når internationale konventioner i oversættelse optages i Lovtidende.

Spørgsmålet om, hvem der er indehaver af ophavsretten til de offentlige publikationer m.v., som efter det ovenfor anførte er genstand for ophavsret, skal afgøres efter ophavsrettens almindelige regler. Udgangspunktet bliver derfor, at det er den person, der har skabt værket, som er rettighedshaver. I praksis vil denne person ofte være ansat hos den pågældende myndighed, og vedkommendes rettigheder til den sædvanlige og forudsatte udnyttelse af værket vil da i kraft af ansættelsesforholdet normalt være overgået til arbejdsgiveren. I det omfang der er sket en sådan rettighedsovergang, kan myndigheden udøve rettighederne og oppebære det økonomiske provenu fra udnyttelsen.

Til stk. 2

Som nævnt ovenfor kan der i de offentlige aktstykker, som efter § 9, stk. 1, er undtaget fra ophavsretsbeskyttelse, være medtaget værker, der fremtræder som selvstændige bidrag. Der kan være tale om kunstneriske illustrationer, billeder, tegninger, kort, digte, responsa, musikværker i form af noder m.m. – Ministeriet finder, at det vil være for vidtgående, at sådanne bidrag fuldstændig skal være berøvet ophavsret, fordi de måtte være medtaget i et offentligt aktstykke. Et sådant resultat vil gå videre end hensynet til den størst mulige udbredelse af aktstykket tilsiger.

I overensstemmelse hermed foreslås i § 9, stk. 2, at selvstændige bidrag principielt ikke skal være omfattet af bestemmelsen i stk. 1 om undtagelse fra ophavsret, men at sådanne i et offentligt aktstykke medtagne bidrag frit skal kunne gengives i sammenhæng med det offentlige aktstykke, fx når dette gengives i pressen. Derimod vil enhver selvstændig publicering eller anden særskilt anvendelse af bidragene være undergivet normal ophavsretlig beskyttelse. I selve lovteksten er det derfor fremhævet, at retten til videre udnyttelse afhænger af de i øvrigt gældende regler.

Til nr. 3

Med vedtagelsen af lov nr. 778 af 9. december 1987 har Industriministeriet gennemført en lovgivning, der regulerer beskyttelsen af halvlederprodukters udformning (topografi).

I konsekvens heraf foreslås det, at de nævnte produkters udformning, uanset i hvilken form de måtte fremstå, ikke tillige skal være beskyttet efter ophavsretsloven.

Til nr. 4

Efter ophavsretslovens § 11, stk. 1, er det tilladt til privat brug at fremstille enkelte eksemplarer af et offentliggjort værk, men de fremstillede eksemplarer må ikke udnyttes på anden måde. Efter § 11, stk. 1, er det også tilladt at anvende fremmed medhjælp ved eksemplar fremstillingen. Lovforslaget indebærer ingen ændringer i disse grundlæggende bestemmelser i stk. 1. Der foreslås kun to nye bestemmelser i § 11, stk. 2 og 3, om kopiering af edb-programmer og kunstværker.

I betænkningen »Licenskonstruktioner og fotokopiering« (bet. nr. 912/1981, se navnlig s. 124 ff.) og senere delbetænkninger har Ophavsretsudvalget stillet forslag om en væsentlig indskrænkning i retten til privat kopiering efter § 11. Udvalgets forslag går navnlig ud på, at retten kun skal tilkomme fysiske personer, til deres personlige brug. Juridiske personer, fx selskaber, virksomheder, offentlige myndigheder, institutioner og foreninger, skulle herefter ikke som sådanne kunne fremstille eksemplarer til privat brug.

Da de praktiske konsekvenser af udvalgets forslag ville være betydelige i en situation, hvor der på en del områder savnes praktiske løsninger, finder Kulturministeriet, at en gennemførelse af udvalgets forslag bør afvente en generel lovrevision og forhandlinger med de andre nordiske lande med sigte på i videst mulig udstrækning at bevare retsahed på dette centrale område.

Mens grundbestemmelsen i § 11, stk. 1, således bevares uændret, foreslås den øvrige del af § 11 i overensstemmelse med Ophavsretsudvalgets forslag opdelt således, at den foreslåede § 11, stk. 2, kommer til at vedrøre tilfælde, hvor der skal gælde et totalt forbud mod privat eksemplar fremstilling, mens § 11, stk. 3, kommer til at dreje sig om situationer, hvor det nok er tilladt at kopiere til privat brug, men ikke tilladt at bruge fremmed medhjælp ved eksemplar fremstillingen.

Til stk. 2

Forslaget til stk. 2 angiver 3 områder, hvor det ikke skal være tilladt at fremstille eksemplarer til privat brug: 1) opførelse af bygningsværker, 2) visse typer eksemplar fremstilling af kunstværker samt 3) eksemplar fremstilling af edb-programmer i maskinlæsbar form.

Forslaget om bygningsværker under stk. 2, nr. 1, svarer til den gældende bestemmelse i § 11, stk. 2, om forbud mod at opføre bygningsværker.

Forslaget til et nyt stk. 2, nr. 2, skal ses som led i ministeriets ønske om at styrke billedkunstnernes retlige stilling. Efter den gældende § 11 er det ikke forbudt at fremstille eksemplarer af kunstværker til privat brug. Der findes i den gældende § 11, stk. 2, kun et forbud mod at anvende fremmed medhjælp til eftergørelse af brugskunst m.v. Disse bestemmelser foreslås overført til § 11, stk. 3. I § 11, stk. 2, nr. 2 foreslås det, at der gennemføres et egentligt forbud mod fremstilling til privat brug af et eksemplar af et kunstværk ved afstøbning, ved aftryk fra original plade eller stok eller på nogen anden måde, som indebærer, at eksemplaret kan opfattes som en original.

Den foreslåede skærpelse skal ses på baggrund af, at skadevirkningerne ved de pågældende former for kopiering kan være betydelige for kunstnerne. Gennem afstøbning af skulpturer er det muligt at frembringe et eksemplar, som i alt væsentligt kan benyttes som substitut for originalen. Da en kopiering desuden ofte er væsentligt billigere end køb af originalen, vil sådanne afstøbninger m.v. kunne påvirke kunstnernes indtægtsmuligheder negativt.

Selv om kopieringsproblemet i forbindelse med kunstværker hidtil mest har været fremme, når det gælder afstøbninger og aftryk, omfatter den i § 11, stk. 2, nr. 2, foreslåede bestemmelse også andre former for eksemplar fremstilling. Bestemmelsen er i det hele søgt udformet så generelt, at den også vil kunne omfatte fremtidige udviklinger inden for kopieringsteknologien. I princippet omfatter den derfor ikke blot den rent mekaniske kopiering, men også håndværksmæssigt fremstillede eksemplarer, hvis kopien kan opfattes som en original. Håndværksmæssig kopiering i fx undervisnings- og studieøjemed er herefter kun tilladt, dersom det tydeligt på kopien angives, at der er tale om en eftergørelse. Dette gælder kun for håndværksmæssige kopieringer, hvor der ikke foreligger fuldstændig identitet med originalen. Ved afstøbninger m.v. kan kopieringen ikke lovliggøres ved at påføre ordet "kopi" eller lignende. Det bemærkes, at forslaget til § 11, stk. 2, nr. 2, har vundet almindelig tilslutning under hidtidige nordiske overvejelser.

Forslaget til § 11, stk. 2, nr. 3, vedrører det centrale spørgsmål: I hvilken udstrækning skal det være tilladt at fremstille eksemplarer af edb-programmer til privat brug?

Efter den gældende lovs § 11 gælder adgangen til at foretage eksemplar fremstilling til privat brug kun for offentliggjorte værker. Der gælder en total beskyttelse mod privat kopiering, hvis et edb-program ikke har været publiceret eller udbudt offentligt eller

på anden måde er gjort tilgængeligt for almenheden. Det udgør et vigtigt led i den ophavsretlige beskyttelse af, at en rettighedshaver – det være sig en person eller virksomhed – har en fuldstændig ophavsretlig kontrol over edb-programmer, som er frembragt udelukkende til eget brug.

Kopieringsproblemet for edb-programmer opstår først, når frembringeren eller den virksomhed, hvor programmet er frembragt, bringer dette til omverdens kendskab og eventuelle rådighed ved udgivelse eller offentliggørelse, jf. herved lovens § 8.

Internationalt har der i de lovgivninger, som har søgt at løse spørgsmålet, været en tendens til at gennemføre et totalt forbud mod kopiering til privat brug. Begrundelsen har været et ønske om at modvirke risikoen for en omfattende piratkopiering på bekostning af den kreative og økonomiske indsats, som ligger bag frembringelsen af edb-programmer.

Der kan anføres flere argumenter for et sådant forbud. Enhver datamat, som kan styres af et program, er også i stand til at kopiere det. Edb-programmerne er således særligt sårbare over for den kopiering, som brugere og andre, der er kommet i besiddelse af et eksemplar, kan foretage. Problemerne er størst ved kopiering af programmer, som spredes ved salg til almenheden, og som fortrinsvis sigter på hjemme- og mikrodatamater. Det skyldes ikke mindst, at der ikke – som det er tilfældet ved fx grammofonplader – sker noget kvalitetstab ved kopieringen. Man er ikke bundet til et "originaleksemplar" i en god kvalitet, som forholdet fx er ved en grammofonplade. Er der blot solgt et enkelt eksemplar, kan kopier og kopier af kopier brede sig som ringe i vandet. Endvidere kræver frembringelsen af edb-programmer ofte betydelige investeringer. Rettighedsvederlagets andel af den samlede pris, som betales for et programeksemplar, er derfor høj. En kopi af et edb-program kan fremstilles for en brøkdelen af den pris, et eksemplar sælges for hos en autoriseret leverandør.

Inden for edb-branchen forsøger man undertiden at modvirke kopieringen ved at indlægge forskellige programmeringstekniske hindringer i programmerne, men der synes ikke at være opnået resultater, som har haft en reel effekt i praksis. Foretages der i forbindelse med en ulovlig kopiering en fjernelse af sådanne hindringer, vil det imidlertid være et bevisdatum for forsæt og skærpende omstændigheder, jf. lovens § 55, stk. 2.

Mod et generelt forbud med hensyn til privat kopiering taler, at et sådant forbud let kan få karakter af en formalitet. Kopieringen sker i vidt omfang i private hjem, hvor et forbud ikke reelt kan håndhæves.

I Ophavsretsudvalgets edb-betænkning foreslås det som en mellemløsning, at der skal gælde et for-

bud mod privat kopiering af edb-programmer, men at dette forbud kun skal gælde for edb-programmer, som ikke er bragt i omsætning ved udgivelse. Udvalgets forslag, som indebærer, at det skal være tilladt til privat brug at kopiere udgivne edb-programmer, skal ses i sammenhæng med forslaget om en væsentlig begrænsning af den almindelige adgang til privat kopiering.

I Vesttyskland og Frankrig er der i 1985 gennemført generelle forbud mod privat kopiering af edb-programmer.

På denne baggrund samt efter forhandlinger med departementerne i de øvrige nordiske lande, foreslår Kulturministeriet, at edb-programmer – i det omfang der er tale om programmer i maskinlæsbar form – generelt undtages fra privat kopiering efter § 11.

I overensstemmelse hermed foreslås det i § 11, stk. 2, nr. 3, at bestemmelsen i § 11, stk. 1, om eksemplarfremstilling til privat brug ikke giver ret til at fremstille eksemplarer af edb-programmer i maskinlæsbar form. Bestemmelsen gælder uanset om der er tale om kopiering af et program, som foreligger i maskinlæsbar form, eller fremstilling af et maskinlæsbart program på basis fx af et i skriftlig form offentliggjort edb-program. Udtrykket "maskinlæsbar form" dækker alle tilfælde, hvor et eksemplar af et edb-program foreligger eller fremstilles i en sådan form, at det umiddelbart er egnet til indlæsning i en datamat, hvad enten programmet foreligger eller fremstilles på bånd, diskette eller ved anden teknisk fremgangsmåde. Derimod vil det fortsat være tilladt til privat brug i skriftlig form at fremstille eksemplarer af edb-programmer, som måtte være offentliggjort i skriftlig form.

Det foreslåede forbud må vurderes i sammenhæng med lovforslagets nr. 5 (§ 11 a) og nr. 13 (§ 42 a) om ret til at fremstille reserve- og sikkerhedskopier m.v.

Til stk. 3

De i stk. 3, nr. 1 og 2, foreslåede bestemmelser om forbud mod at benytte fremmed medhjælp til privat eksemplarfremstilling af brugskunst og kunstværker svarer til bestemmelserne i den gældende lovs § 11, stk. 2. Billedhuggerværker er dog ikke længere nævnt særskilt, da dette ikke er nødvendigt som følge af, at den foreslåede bestemmelse i § 11, stk. 3, nr. 2, gælder for alle kunstværker.

Til nr. 5

Som nævnt under nr. 4 finder Kulturministeriet, at der bør gennemføres særlige bestemmelser om retten til at kopiere maskinlæsbare edb-programmer, som er udgivet i form af salg til almenheden.

Forslaget indebærer, at den, som lovligt har købt et maskinlæsbart edb-program, som er udgivet ved salg til almenheden, har ret til at fremstille sådanne kopier, som teknisk er nødvendige for, at det erhvervede program kan bruges, samt nødvendige reserve- og sikkerhedskopier. Derimod giver bestemmelsen ikke adgang til at foretage ændringer i programmet.

Bestemmelsen er udformet med sigte på, at det ikke skal være lovligt under nogen form at videresprede de med hjemmel i § 11 a fremstillede eksemplarer. Det foreslås derfor i 2. pkt., at sådanne eksemplarer ikke må udnyttes på anden måde, samt at retten til at udnytte de med hjemmel i § 11 a fremstillede eksemplarer bortfalder, når ejeren af det lovligt erhvervede eksemplar spreder dette videre. Det er således ikke tilladt at videresprede de fremstillede reserve- og sikkerhedskopier m.v. til andre, ligesom ejerens ret til at anvende disse bortfalder, hvis det erhvervede eksemplar viderespredes, uanset om der er tale om spredning til almenheden eller spredning inden for en privat kreds.

Adgangen for ejeren til at fremstille eksemplarer efter § 11 a bør være nøje begrænset til de formål, der angives i bestemmelsen. Der er således ikke ved § 11 a åbnet mulighed for, at en person eller virksomhed fx kan fremstille kopier med henblik på samtidig kørsel af det erhvervede program på flere datamater. Dette har ikke mindst betydning for virksomhedsrelaterede programmer, som sælges gennem detailhandelen, fx til bogføring, lagerstyring og tekstbehandling.

Bestemmelsen i § 11 a indebærer en fravigelse af den almindelige grundsætning, som er indeholdt i § 27, stk. 1, 2. pkt., hvorefter overdragelse af eksemplarer ikke indbefatter overdragelse af ophavsret. Bestemmelsen kan fraviges ved aftale. Sådanne aftaler må bedømmes efter de almindelige aftaleretlige regler og er kun bindende for parterne. Derimod kan rettighedshaveren ikke ved ensidige salgsklausuler eller lignende tilsidesætte bestemmelsen til ugunst for en erhverver af et eksemplar.

Ejerens adgang til ophavsretligt at disponere over det lovligt erhvervede programeksemplar følger lovens almindelige bestemmelser om spredning af eksemplarer, jf. §§ 2 og 23. Dette indebærer, at eksemplaret ikke lovligt kan spredes til almenheden ved udlån eller udlejning uden rettighedshaverens samtykke, jf. herved lovforslagets nr. 8 (§ 23, stk. 2, nr. 2).

Forslaget under nr. 5 må ses i sammenhæng med lovforslagets nr. 13 om en formodningsregel i lovens § 42 a, som angår situationer, hvor der med rettighedshaveren er truffet aftale om udnyttelse af et edb-program. Der henvises til bemærkningerne under nr. 13.

Til nr. 6

Den gældende § 22, stk. 1, giver Danmarks Radio eller radiofonierne på Færøerne og i Grønland mulighed for under visse nærmere betingelser at erhverve ret til udsendelse af beskyttede værker på basis af et såkaldt aftalicenssystem. Systemet indebærer, at institutionerne – under forudsætning af, at de har truffet aftale med repræsentative danske rettighedsorganisationer på et bestemt rettighedsområde – uden samtykke, men mod vederlag kan udsende værker af ikke-organiserede danske samt udenlandske rettighedshavere.

Formålet med forslaget er først og fremmest at give det nyoprettede fjernsynsforetagende TV 2 samme lettelser med hensyn til rettighedsclearingen af dets udsendelser, som gælder for Danmarks Radio og radiofonierne på Færøerne og i Grønland. Derudover åbnes der mulighed for, at også andre radio- og fjernsynsforetagender – efter en konkret administrativ vurdering – vil kunne drage nytte af en tilsvarende ordning. Det forudsættes herved, at kulturministeren ved anvendelsen af den foreslåede bemyndigelsesbestemmelse påser, at det pågældende radio- eller fjernsynsforetagende administrativt er i stand til at foretage den fornødne registrering af, hvilke værker der anvendes i deres udsendelser.

Til nr. 7

Den i 1985 gennemførte licensordning for kabelspredning m.v. af radio- og fjernsynsprogrammer har på enkelte punkter givet anledning til vanskeligheder i praksis. Det drejer sig bl.a. om spørgsmålet, hvem der er forpligtet til at udrede det samlede vederlag for spredningen af radio- og fjernsynsprogrammer over et radio- eller kabelanlæg. Af motiverne fremgår det, at det samlede ophavsretlige vederlagskrav efter § 22 a, stk. 2, påhviler den for et anlæg ansvarlige ejer, som har den faktiske og retlige dispositionsret over anlægget. På baggrund af det rejste spørgsmål finder ministeriet det rigtigst at foreslå, at det i selve lovteksten til § 22 a præciseres, at vederlagskravet påhviler ejeren af anlægget.

Undertiden sker programfordelingen over et kabelanlæg på basis af signaler, som modtages fra et overordnet signalfordelingsnet, som etableres af kommuner, telefonselskaber eller andre. I sådanne tilfælde er der intet til hinder for, at vederlagsbetalingen til rettighedshaverens fællesorganisation rent praktisk efter aftale kan foretages samlet af det overordnede fordelingsnet. Vederlagskravet påhviler imidlertid fortsat de selvstændige anlæg, som modtager signalerne fra det overordnede net. Opfylder de selvstændige anlæg ikke deres forpligtelser over for fællesorganisationen, vil det overordnede fordelings-

net dog efter omstændighederne kunne pådrage sig et ansvar, såfremt man – efter at være blevet bekendt med forholdet – fortsat leverer signalerne til det pågældende anlæg.

Et andet spørgsmål har været, om anlægsejere (husejere, fællesantenneforeninger, kommuner m.fl.) kan opkræve bidrag til rettighedsbetalingen hos de enkelte abonnenter. Boligministeriet har i denne forbindelse over for Kulturministeriet tilkendegivet, at der ikke i boliglovgivningen kan antages at være hjemmel til, at det i § 22 a, stk. 2, nævnte rettighedsvederlag kan opkræves som led i huslejebetaling, samt at en hjemmel for en sådan betalingsforpligtelse efter Boligministeriets opfattelse bør tilvejebringes uden for boliglovgivningens rammer.

Kulturministeriet er enig i, at der kan være principielle betænkeligheder ved at henhøre vederlagsbetalingen under lejelovgivningens huslejebegreb. Det foreslås derfor, at der i § 22 a indføjes en bestemmelse om, at de enkelte tilslutninger er forpligtede til at betale ejeren sådanne bidrag til den samlede ophavsretsbetaling, som måtte være fastsat ved aftale med den fællesorganisation, som repræsenterer rettighedshaverne (Copy-Dan), eller af det navn, som er omtalt i § 54 (Tvangslicensnævnet). En tilsvarende bestemmelse var indeholdt i det i januar 1988 fremsatte lovforslag (nr. L 153) for så vidt angår afgørelser fra Tvangslicensnævnet. Siden lovforslagets fremsættelse har ministeriet modtaget en henvendelse fra Kommunernes Landsforening, hvori det påpeges, at reglen også bør gælde, når vederlaget er fastsat efter aftale. Ministeriet er enig heri, og nærværende forslag er i overensstemmelse hermed udformet således, at såvel afgørelser fra Tvangslicensnævnet som vederlag fastsat ved aftale er omfattet af bestemmelsen.

I praksis synes der også at have været nogen usikkerhed med hensyn til den situation, hvor en kabeltilslutning – uanset at en teknisk tilslutningsmulighed er etableret – reelt ikke udnyttes. Dette kan skyldes, at man ikke råder over en radio- eller fjernsynsmottager, eller at tilslutningen ved tekniske foranstaltninger, fx plombering, er sat ud af funktion. Fra et ophavsretligt synspunkt er det en almindelig forudsætning for betalingspligten for den enkelte tilslutning, at de over anlægget fordelte programmer er til rådighed. Den foreslåede betalingspligt gælder derfor ikke, når programmerne af de nævnte grunde ikke er til rådighed for tilslutningen. Det har været fremført, at det kan være forbundet med praktiske vanskeligheder for ejeren af anlægget at udskille tilfælde, hvor de enkelte tilslutninger ikke er betalingspligtige. På denne baggrund finder ministeriet, at der bør skabes hjemmel for, at der administrativt kan fastsættes bestemmelser, som pålægger husstande og

lign. en pligt til at underrette ejeren, såfremt man af de ovennævnte grunde ikke har programmerne til rådighed.

Fra Copy-Dan's side har der været udtrykt ønske om, at § 22 a suppleres med en bestemmelse om, at ejeren af anlægget skal være forpligtet til at underrette Copy-Dan om forskellige forhold af betydning for vederlagsopkrævningen, som fx antallet af tilslutninger og programspredningens omfang. Selv om der efter ministeriets opfattelse ikke på nuværende tidspunkt er dokumenteret et tilstrækkeligt behov for en sådan bestemmelse, finder man det rigtigst, at der også på dette punkt skabes hjemmel for, at der senere administrativt kan fastsættes nærmere regler om oplysningspligt.

I overensstemmelse hermed foreslås det, at der i § 22 a, stk. 4, 3. pkt., gives en hjemmel for, at kulturministeren kan fastsætte nærmere regler om vederlagsopkrævningen. Det bemærkes, at sådanne regler kun skal vedrøre ovennævnte spørgsmål om oplysningspligt og lign. Der tilsigtes ikke noget indgreb i den kompetence, som lovens § 54 tillægger Tvangslicensnævnet til afgørelse af spørgsmål om fastsættelse af vederlagets størrelse m.v.

Til nr. 8

Til stk. 1

Bestemmelsen svarer til den gældende lovs § 23, stk. 1, 1. pkt.

Til stk. 2

Bestemmelsen i stk. 2, nr. 1, svarer til den gældende lovs § 23, stk. 1, 2. pkt.

Efter den gældende § 23, stk. 1, må eksemplarer af litterære værker, som er udgivet, jf. lovens § 8, frit spredes videre eller fremvises offentligt. I lovforslagets nr. 1 er det foreslået, at det bør præciseres, at edb-programmer henregnes under litterære værker. Følgen heraf vil umiddelbart være, at eksemplarer af udgivne edb-programmer frit kan viderespredes til almenheden.

Med henvisning til det i forbindelse med lovforslagets nr. 4 og 5 anførte om mulighederne for piratkopiering af udgivne edb-programmer, foreslås det i stk. 2, nr. 2, at der skal gælde et forbud mod viderespredning til almenheden ved udlån og udlejning af eksemplarer af edb-programmer, som er udgivet i maskinlæsbar form. Med hensyn til forståelsen af udtrykket "maskinlæsbar form" henvises til bemærkningerne til lovforslagets nr. 4.

Programmer i maskinlæsbar form kan også bringes i omsætning på en måde, som væsentligt adskiller sig fra de udgivelsesformer, som hidtil har været

kendt inden for ophavsretten. Det drejer sig om programmer, som er overført til et elektronisk hukommelseskredsløb, fx en read-only-memory (ROM), der er indføjet i et industriprodukt. Det kan fx være operativprogrammet i en datamat, men det kan også være programmer, som styrer funktionerne i dagligdags produkter såsom biler, vaskemaskiner, fotografiapparater, digitalure og lommeregnerne. I sådanne tilfælde bør det ikke være muligt på grundlag af ophavsretten at udøve kontrol over produktets spredning. Da forholdet normalt må anses for dækket ved udtrykkelig eller stiltiende aftale med rettighedshaveren, finder ministeriet det ikke påkrævet at optage nogen udtrykkelig bestemmelse herom.

Til stk. 3

Efter den gældende lovs § 2 nyder rettighedshaveren til et filmværk en ubetinget beskyttelse med hensyn til viderespredning af eksemplarer af filmværket.

I overensstemmelse med forslaget i Ophavsretsudvalgets betænkning »Film- og videogramspørgsmål« (bet. nr. 1000/1984) foreslås det, at spredningsretten begrænses, således at det er tilladt at foretage videresalg og lignende af udgivne eksemplarer af filmværker. Derimod bør det fortsat ikke, som det fremgår af forslaget til stk. 3, være tilladt at sprede sådanne eksemplarer til almenheden ved udlån eller udlejning uden samtykke fra rettighedshaveren.

Til stk. 4

Den foreslåede bestemmelse svarer med redaktionelle ændringer til den gældende lovs § 23, stk. 2.

Til nr. 9

Lovens § 24 a, stk. 1, indeholder en bestemmelse, hvoraf det fremgår, at når eksemplarer af værker beskyttet efter denne lov er indgået til en forvaltningsmyndighed i forbindelse med dens virksomhed, er ophavsretten ikke til hinder for, at andre forlanger aktindsigt i eksemplarer af værker, herunder forlanger afskrift eller kopi, i overensstemmelse med lovgivningens bestemmelser herom. Som det fremgår af bestemmelsen, angår den kun eksemplarer, der indgår til en forvaltningsmyndighed, ikke dokumenter oprettet af denne.

I lovforslagets nr. 2 er det foreslået at indsnævre anvendelsesområdet for bestemmelsen i § 9 om offentlige aktstykker. Gennemføres forslaget, vil der indtræde beskyttelse for en række dokumenter, som er oprettet af offentlige myndigheder, og som hidtil har været ubeskyttede. For at undgå konflikt med bestemmelserne om aktindsigt i offentlighedslovgivningen foreslås det i nr. 9, at bestemmelsen i § 24 a, stk. 1, udvides til også at gælde for værker, som er

frembragt inden for den pågældende forvaltningsmyndighed.

Til nr. 10

Forslaget fremsættes på baggrund af forslaget under nr. 11, der indeholder nye bestemmelser om en vederlagsret for billedkunstnere i forbindelse med erhvervsmæssigt videresalg af eksemplarer af kunstværker. Dette forslag indebærer en vis modifikation af hovedreglen i § 25, stk. 1, 1. pkt., hvorefter det er tilladt at videresprede eksemplarer af kunstværker, når et kunstværk er overdraget eller værket er udgivet, jf. § 8. Kulturministeriet finder derfor, at der i § 25 bør indføjes en henvisning til § 25 a, således at det fremgår, at den under nr. 11 foreslåede afgiftsordning for videresalg af kunstværker indebærer en begrænsning i den frie viderespredningsret efter den gældende lovs § 25.

Til nr. 11

Til stk. 1

I loven er fastsat indskrænkninger i ophavsmandens eneret til spredning af eksemplarer af værket til almenheden. For så vidt angår litterære og musikalske værker findes bestemmelser i § 23, for kunstværkers vedkommende er der fastsat regler i § 25.

Lovens § 25 indebærer, at eksemplarer af udgivne kunstværker frit kan spredes videre, fx ved gave, salg, udlån eller udlejning. Det samme gælder eksemplarer af kunstværker, der af ophavsmanden er overdraget til andre.

De omtalte bestemmelser er baseret på hensynet til den frie vareomsætning. Virkningerne af indskrænkningerne i spredningsretten er imidlertid ikke den samme for alle kategorier af ophavsmænd. Dette træder frem, når det tages i betragtning, hvad der er den typiske udnyttelsesform for de forskellige arter af værker.

Ser man fx på litterære værker, er den centrale udnyttelse fremstillingen af eksemplarer med henblik på spredning til almenheden. Her har forfatterne en rimeligt stærk rettighedsmæssig position, idet de kan afhænde trykningsrettighederne mod betaling af royalties for udnyttelsen. Ved de musikalske værker er forholdet i princippet det samme for så vidt angår udgivelsen af noder. Ved den offentlige fremførelse af musikværker, fx i radioen eller ved koncerter, er komponister og tekstforfattere ligeledes dækket ind rettighedsmæssigt, idet de på basis af deres ophavsret gennem forvaltningselskabet KODA kan kræve vederlag for opførelserne.

For billedkunstnernes vedkommende er den rettighedsmæssige dækning betydeligt svagere på de om-

råder, som repræsenterer den typiske udnyttelse af deres værker. Den typiske udnyttelse af et billedkunstnerisk værk består i, at kunstneren sælger originaleksemplarer (ved unika) eller i øvrigt sælger eksemplarer af fx grafiske arbejder eller afstøbninger af skulpturer. Herefter bliver disse værker fremvist i private eller offentlige omgivelser, og til tider viderebredes de ved salg af værkseksemplarerne. Billedkunstnerne har ingen rettigheder til disse former for udnyttelse, jf. § 25. At billedkunstnerne i stedet har rettigheder til fx trykning af afbildninger af værker på plakater og reproduktioner, i kunstbøger osv. samt – med visse begrænsninger – til visning i fjernsyn, spiller en mindre rolle, idet disse udnyttelsesformer er marginale i forhold til de ikke-rettighedsbelagte udnyttelsesformer.

Bernerkonventionen indeholder i artikel 14 ter en bestemmelse, hvorefter ophavsmanden til bl.a. et originalkunstværk har en uoverdragelig ret til at være medinteresseret i de salgshandlinger, som værket er genstand for efter den første overdragelse fra ophavsmanden selv. Denne beskyttelse kan kun kræves i et unionsland, hvis lovgivningen i det land, til hvilket ophavsmanden hører, indrømmer en sådan beskyttelse, og i den udrækning, den indrømmes af lovgivningen i det land, hvor beskyttelsen kræves. De nærmere regler med hensyn til opkrævningen og beløbene størrelse fastsættes i hvert lands nationale lovgivning.

En billedkunstners ret til et vederlag, når eksemplarer af hans værk videresælges, betegnes som en følgeret (droit de suite). Retten giver kunstneren andel i kunstværkets eventuelle værdistigning, når denne konstateres ved senere salg.

I en række lande er der gennemført ordninger, hvorefter der lægges en afgift på offentligt auktionsalg og undertiden også andet salg af kunstværker til fordel for kunstneren eller hans arvinger. Sådanne ordninger findes ikke i de nordiske lande. I Norge har man dog siden 1948 haft en omsætningsafgift på offentligt salg af kunstværker, men provenuet går ikke til de enkelte kunstnere, hvis værker er solgt, men indgår i en fond, hvoraf der ydes stipendier til kunstnere. Omsætningsafgiften skal i øvrigt også betales ved salg af ubeskyttede kunstværker. I Danmark har spørgsmålet om gennemførelse af en følgeret og lignende ordninger været drøftet i forskellige sammenhænge, senest i bet. nr. 783/1976 om Statens Kunstfond.

I nærværende lovforslag foreslås det, at der tillægges ophavsmænd til kunstværker en følgeret, dvs. en ret til vederlag ved videresalg af eksemplarer af deres kunstværker. Vederlagsretten omfatter kun erhvervsmæssige videresalg. Private handler er ikke omfattet,

men det forudsættes, at hverken køber, sælger eller eventuelt medvirkende mægler er erhvervsdrivende. Vederlagsretten omfatter alle former for erhvervsmæssig handel, dvs. både butikks- og auktionshandel.

Kunstværker defineres almindeligvis som omfattende både den såkaldt "rene" kunst, dvs. kunstværker som ikke samtidig tjener et praktisk formål, og brugskunst samt bygningsværker. Der er imidlertid i stk. 2 foretaget en indsnævring af det vederlagspligtige område for så vidt angår brugskunst, der er fremstillet i flere identiske eksemplarer. Der stilles ikke noget krav om, at det skal dreje sig om originaleksemplarer; litografier og lign. er således omfattet af vederlagsretten. Med hensyn til videresalg af reproduktioner og lign. forudsættes det, at den fornødne afgrænsning af det vederlagspligtige område foretages ved hjælp af bestemmelsen i stk. 3, hvorefter kulturministeren kan fastsætte mindstebeløb for den salgspris, som skal medføre ret til vederlag.

Ophavsmændenes ret er formuleret som en individuel ret, som imidlertid kun kan gøres gældende af den organisation, som er nævnt i stk. 5.

Vederlaget beregnes af salgsprisen med fradrag af merværdiafgiften (denne afgift vil skulle betales af den samlede salgssum, dvs. salgsprisen + vederlaget på 5 pct.). Ved butikshandel og lign. vil der sjældent herske tvivl om salgsprisen, men dette kan være tilfældet med hensyn til auktionssalg, hvor der dels forekommer en hammerslagspris (budsummen), dels en endelig pris for køber, hvor der er sket tillæg af salær til auktionsholderen samt af moms. Af disse tillæg skal salæret medregnes ved opgørelsen af vederlaget, idet afgiftsgrundlaget ellers ville være forskelligt ved auktionshandel og den øvrige kunsthandel.

Der findes ingen opgørelse over omsætningen i den erhvervsmæssige kunsthandel. Ophavsretsudvalget har i sin delbetænkning »Billedret« (bet. 1063/1986, s. 120) foretaget en beregning af omsætningen på kunstauktioner, der for dette områdes vedkommende vil indebære et afgiftsprovenu på ca. 500.000 kr. I øvrigt kan det oplyses, at et skøn over den samlede omsætning af kunstværker foretaget på grundlag af Danmarks Statistiks forbrugsundersøgelse 1981 viser, at omsætning af kunstværker med stor usikkerhed andrager ca. 200 mio. kr. pr. år. Det er ikke muligt på grundlag af de foreliggende oplysninger at angive, hvor stor en del af denne omsætning, der vedrører beskyttede kunstværker.

Organisationen Copy-Dan's forvaltningssektor »Billedkunst« har skønnet, at sektorens årlige omkostninger ved administration af en følgeretsordning vil udgøre ca. 275.000 kr., baseret på 500 salgsvirk-somheder.

Til stk. 2

Efter forslaget undtages bygningsværker fra følgeretten.

Værker af brugskunst berettiger kun til afgift, hvis der foreligger, hvad der normalt betegnes som et unikum. Herved forstås et eksemplar, som er bestemt til at være det eneste af det pågældende værk. Hvis kunstneren beslutter at lave et større antal eksemplarer af det oprindelige unikum, vil dette fratage det oprindelige eksemplar karakteren af et unikum. Især inden for keramikken kan det være forbundet med vanskeligheder at vurdere, om der foreligger en uændret eksemplarfremstilling eller blot gentagelse af motiver i nye værker. Det kan her være berettiget at se på, om der er anvendt forme eller lignende, som udelukker individuelle variationer, ligesom man kan lægge vægt på, om eksemplarerne er udført af kunstneren egenhændigt.

Ved beregningen af vederlaget for værker af guld- og sølvmedekunst bør værdien af ædle metaller og ædelsten fradrages i salgssummen. Der er derfor i stk. 3 åbnet mulighed for at kulturministeren kan fastsætte nærmere regler om bl.a. dette spørgsmål.

Kunstindustrielle frembringelser udløser ikke følgerettigheder, hvis der er tale om brugskunst, dvs. hvis genstandene er bestemt til at tjene praktiske formål. Er der derimod tale om "ren kunst", fx afstøbninger af relieffer eller statuetter, vil vederlagskrav i almindelighed kunne gøres gældende.

Til stk. 3

Ved forslaget hjemles der mulighed for, at kulturministeren fastsætter nærmere regler om vederlagets beregning, herunder bestemmelser om mindstebeløb for den salgspris, som skal medføre ret til vederlag. Det fastsatte mindstebeløb kan være af væsentlig betydning for, at forskellige afgrænsningsspørgsmål ikke kommer til at volde vanskeligheder i praksis. Der vil kunne fastsættes forskellige grænser for forskellige typer af kunstværker, fx malerier, grafik, skulptur og brugskunst.

Til stk. 4

Bestemmelsen i stk. 4 er udformet i overensstemmelse med Bernerkonventionens art. 14 ter, hvorefter følgeretten skal være uoverdragelig.

For så vidt angår forholdene efter kunstnerens død foreslår ministeriet, at kredsen af mulige arvinger begrænses til den efterladte ægtefælle og livsarvingerne. For de tilfælde, hvor der ved kunstnerens død ikke findes berettigede arvinger, foreslås det, at vederlagsretten tilfalder den organisation, som administrerer retten.

Til stk. 5

Forslaget er beslægtet med reglen i § 22 a. Således kan retten kun gøres gældende af fællesorganisationen, ikke – som det fx er tilfældet i § 17, stk. 3 – gennem organisationen. Hensigten hermed har været at etablere en særlig legitimation for organisationen, således at den kan gennemføre vederlagskravene også i tilfælde, hvor den pågældende kunstner er ukendt eller ikke har taget kontakt med organisationen. Herudover vil organisationen kunne oppebære vederlag for ophavsmænd, som er afgået ved døden uden at efterlade sig ægtefælle eller livsarvinger, jf. stk. 4, 4. pkt. De ovennævnte vederlag kan efter udløbet af den i stk. 5, 3. pkt., nævnte forældelsesfrist på 3 år benyttes til almene formål eller til dækning af administrationsomkostninger.

Ved ministeriets godkendelse af organisationen vil man påse, at vedtægterne gør det muligt for alle berettigede, herunder også udenlandske, at nyde lige rettigheder med hensyn til midlernes udlodning. Der vil ikke være noget til hinder for, at organisationen vedtægtsmæssigt får mulighed for at vedtage, at visse midler ikke skal udloddes individuelt, men der bør i så fald foreligge rimelige mindretalsgarantier m.v. For så vidt angår anvendelsen af § 25 a i forhold til udlandet henvises i øvrigt til bemærkningerne under nr. 22.

Til stk. 6

Forslaget om en revisionsmæssig gennemgang af kunsthandlernes opgørelse over salg, der berettiger til vederlag, har til formål at befæste vederlagsretten i praksis.

Til nr. 12

Et spørgsmål, som har en vis praktisk betydning for kunstnerne, er, i hvilket omfang en billedkunstners kreditorer må søge sig fyldestgjort gennem udlæg og udpantning i de egne værker, som kunstneren har i sin besiddelse. Ophavsretsloven fastsætter i dag regler herom i § 31, hvorefter kreditorforfølgning ikke kan ske i kunstværker, som ikke er udstillet, udbudt til salg eller på anden måde godkendt til offentliggørelse. Formålet med reglerne er at forhindre, at ufarverige værker kommer ud i omsætningen.

I Ophavsretsudvalgets betænkning 1063/1986 om Billedret rejstes to tvivlsspørgsmål vedrørende reglerne i § 31, stk. 2. Det drejer sig dels om, hvorvidt reglen omfatter skitser, udkast og forarbejder til de værks-eksemplarer, hvori udlæg kan gøres, dels om der kan gøres udlæg i forme, stokke, plader eller lignende

værktøjer til fremstilling af eksemplarer af værker, typisk skulpturer og grafik.

Hvad angår spørgsmålet om skitser og lignende har Ophavsretsudvalget fundet, at den gældende § 31, stk. 2, er uklart formuleret. Bestemmelsen omhandler muligheden for udlæg i »kunstværker«, men meningen må efter udvalgets opfattelse – set i sammenhæng med paragraffens første stykke – være »eksemplarer af kunstværker«. Et udlæg og efterfølgende tvangssalg af fx et maleri vil ikke give den endelige erhverver større ret, end hvis denne havde købt maleriet i almindelig fri handel, og erhververen vil navnlig ikke have nogen ret til at råde over værket, jf. § 27, stk. 1, 2. pkt.

På baggrund af udvalgets overvejelser finder ministeriet, at bestemmelsen i § 31, stk. 2, bør præciseres. Det foreslås, at skitser og lignende kun skal kunne være genstand for retsforfølgning, hvis de selvstændigt har været genstand for udstilling m.v. For så vidt angår eksemplarer af grafik og skulpturer, som er trykt eller støbt i flere eksemplarer, men hvor kun ét (eller enkelte) eksemplar(er) har været udstillet m.v., finder ministeriet ikke, at der opstår særlige problemer ved den foreslåede ændring, idet de ikke-udstillede eksemplarer gennem udstillingen af et duplikat efter omstændighederne må anses som »på anden måde godkendt til offentliggørelse«, jf. § 31, stk. 2.

Med hensyn til forme, stokke, plader og lignende, hvormed eksemplarer af kunstværker umiddelbart kan fremstilles, er der det særlige ved disse eksemplarer, at de for kunstneren selv kan repræsentere en høj økonomisk værdi, mens de for kreditorerne kun repræsenterer materialeværdien. Årsagen er, at kunstneren ofte vil kunne benytte de omtalte værktøjer (eksemplarer) til at fremstille nye eksemplarer af værkerne, og derigennem skaffe sig indtægter. Kreditorerne vil derimod ikke efter ophavsretslovens almindelige regler være berettiget til at fremstille nye eksemplarer uden kunstnerens samtykke.

Det foreslås derfor, at den gældende bestemmelse i § 31, stk. 2, ændres, således at kreditorforfølgning – under de i øvrigt efter § 31, stk. 1, gældende betingelser – ikke kan foretages, dersom retsforfølgningen retter sig imod manuskripter, stokke, plader, forme eller lignende, hvorved et kunstværk kan udføres, eller imod eksemplarer af kunstværker, som ikke er udstillet, udbudt til salg eller på anden måde godkendt til offentliggørelse.

De foreslåede ændringer afskærer ikke ophavsmanden fra selv at anvise de omfattede værkseksemplarer som genstand for udlæg. I og med at de pågæl-

dende værkseksemplarer er overdragelige, vil ophavsmanden også kunne pantsætte dem.

Til nr. 13

Overskriften »Særlige bestemmelser om edb-programmer« til de foreslåede bestemmelser i §§ 42 a og 42 b skal ses på baggrund af, at bestemmelserne indebærer en fravigelse af visse af de i lovens kap. 3 indeholdte almindelige bestemmelser om ophavsrettens overgang til andre.

Efter § 27, stk. 1, 2. pkt., indbefatter overdragelse af et eksemplar ikke overdragelse af ophavsret. I lovens § 28, stk. 1, bestemmes, at overdragelse af ophavsret ikke giver erhververen ret til at ændre værket, når ikke andet er aftalt.

De nævnte bestemmelser fraviges i det fremlagte forslag til en § 42 a, hvorefter en aftale om ret til at udnytte et edb-program – når intet andet er aftalt – giver ret til at foretage sådanne ændringer i programmet, som falder inden for rammerne af den aftalte udnyttelse samt ret til fremstilling af reserve- og sikkerhedskopier m.v.

Efter § 27, stk. 1, 3. pkt. gælder det, at har ophavsmanden overdraget en anden ret til at gøre værket tilgængeligt for almenheden på en bestemt måde eller ved bestemte midler, giver overdragelsen ikke erhververen ret til at gøre det på andre måder eller ved andre midler. Denne bestemmelse vil efter forslaget til § 42 b vanskeligt kunne finde anvendelse på forholdet mellem arbejdstager og arbejdsgiver på edb-området, idet § 42 b fastslår som en almindelig formodningsregel, at ophavsretten til et edb-program – når intet andet er aftalt – skal tilkomme arbejdsgiveren.

I øvrigt finder bestemmelserne i §§ 42 a og 42 b principielt kun anvendelse på aftaler, som er indgået efter lovens ikrafttræden, og edb-programmer, som er frembragt efter dette tidspunkt. På baggrund af hidtidig lovgivningspraksis på ophavsretsområdet finder Kulturministeriet det ikke påkrævet med nogen udtrykkelig lovbestemmelse herom. Spørgsmålet er næppe af særlig betydning, da de aftaler og sædvaner, som eksisterer, antagelig ofte vil føre til samme resultater som foreslået i §§ 42 a og 42 b.

Til § 42 a

Den normale brug af et edb-program indebærer i almindelighed, at det er nødvendigt at foretage en eksemplarfremstilling, som er omfattet af ophavsretslovens beskyttelse, idet programmet overføres på en indretning, der kan gengive det. Hertil kommer, at

der kan være behov for at fremstille reserve- og sikkerhedskopier. Erhververen af et programeksempel har således behov for at kunne råde over dette på en måde, som er omfattet af ophavsretten. Dette behov opfyldes for så vidt angår udgivne programmer, som spredes ved salg til almenheden, gennem adgangen til at fremstille eksemplarer med hjemmel i den under nr. 5 foreslåede bestemmelse i § 11 a. Anvendelsesområdet for § 11 a er det almindelige detailsalg af edb-programmer, hvor der kun sjældent vil være truffet aftale mellem rettighedshaveren og køberen om brugen af det erhvervede programeksempel. Er et edb-program ikke udgivet ved salg til almenheden, finder § 11 a ikke anvendelse, og brugen af et sådant ikke-udgivet program - eller et program, som måtte være udgivet på anden måde end ved salg til almenheden - vil efter loven forudsætte, at der træffes aftale med rettighedshaveren. Det er også den normale forretningsgang, især på markedet for mellemstore og store datamater, at der eksisterer et aftaleforhold mellem leverandør og bruger. Selv uden udtrykkelige bestemmelser vil det normalt kunne indfortolkes i sådanne brugsaftaler, at brugeren må foretage en vis eksemplar fremstilling. En sådan fortolkning er imidlertid ikke uden videre i overensstemmelse med bestemmelsen i § 27, stk. 1, 2. pkt., hvorefter overdragelse af et eksemplar ikke indbefatter overdragelse af ophavsret.

Kulturministeriet foreslår derfor, at der som supplement til bestemmelsen i § 11 a gennemføres en forordningsregel i § 42 a, som udfylder ufuldstændige brugsaftaler, således at brugeren får en adgang til at fremstille brugs-, sikkerheds- og reservekopier, som stort set svarer til, hvad der for udgivne edb-programmer følger af § 11 a.

Da der for de ikke-udgivne edb-programmer ofte vil være behov for, at en virksomhed løbende kan foretage visse ændringer og justeringer i programmet under hensyn til senere opståede behov, finder ministeriet det naturligt, at der i § 42 a tillige skabes hjemmel for, at også sådanne ændringer kan foretages inden for rammerne af den brug af programmet, som i øvrigt er aftalt med rettighedshaveren. Som nævnt kan § 42 a fraviges ved aftale mellem parterne.

Adgangen til at udnytte de eksemplarer, som er fremstillet med hjemmel i § 42 a, bør efter ministeriets opfattelse kun være, så længe den aftalte adgang til at udnytte programmet består. En bestemmelse herom er optaget i § 42 a, 2. pkt.

Til § 42 b

Som det er omtalt i de almindelige bemærkninger til lovforslaget, vil ophavsretten til et edb-program, som er frembragt som led i et ansættelsesforhold, efter den gældende lovs § 1 som udgangspunkt tilkomme den eller de personer, som har frembragt programmet. Selv om det i teori og praksis er antaget, at der i kraft af selve ansættelsesforholdet under visse nærmere betingelser kan ske en automatisk overgang af ophavsret til arbejdsgiveren, finder Kulturministeriet, at der af hensyn til edb-omsætningen bør gennemføres en klar bestemmelse om overgang af ophavsret på edb-området. Det foreslås derfor - på linie med, hvad der i 1985 er gennemført i fransk ophavsretslovgivning - at ophavsretten til et edb-program, der er frembragt som led i ansættelsesforhold, overgår til arbejdsgiveren, medmindre andet er aftalt. Den foreslåede bestemmelse vedrører udelukkende spørgsmålet om rettighedsovergang til arbejdsgiveren, når det gælder frembringelse af edb-programmer. Bestemmelsen har ikke konsekvenser for spørgsmålet om overgang af rettigheder til arbejdsgiveren på andre områder, som er omfattet af ophavsretslovgivningen.

Bestemmelsen omfatter alle former for varige ansættelsesforhold med deraf normalt følgende instruktionsbeføjelser for arbejdsgiveren, således som de måtte være fastlagt i de til enhver tid gældende arbejdsretlige bestemmelser. Ikke-permanente ansættelsesforhold og tilfælde, hvor et edb-program er frembragt efter bestilling hos en selvstændig frembringer, omfattes ikke af § 42 b.

Overgangen af ophavsret til arbejdsgiveren omfatter ikke alene de i lovens § 2 nævnte økonomiske rettigheder, men også ophavsmandens rettigheder efter § 3.

Den stedfundne overgang af ophavsrettigheder forbliver i kraft efter ansættelsesforholdets ophør.

Uanset den foreslåede overgang af rettigheder til arbejdsgiveren bør afgørelsen af alle relevante retstekniske spørgsmål, som fx beregning af beskyttelsestid, bestemmes efter frembringerens forhold i overensstemmelse med lovens almindelige regler, herunder også bestemmelsen i lovens § 44. Efter § 44, stk. 1, gælder det, at når et værk er offentliggjort uden angivelse af ophavsmandens navn, alment kendte pseudonym eller mærke, varer ophavsretten, indtil 50 år er forløbet efter udgangen af det år, da værket blev offentliggjort.

F. t. l. vedr. ophavsretsloven

Til nr. 14

Ved ændringsloven af 6. juni 1985 blev § 45, stk. 1, om beskyttelse af udøvende kunstnere ændret, således at beskyttelsen ikke kun gælder for udsendelse og kabelviderespredning af deres umiddelbare fremførelser ("live performances"), men også for udsendelse af optagelser af deres fremførelser. Samtidig blev den i bestemmelsens stk. 2 nævnte beskyttelsestid for udøvende kunstnere udvidet fra 25 til 50 år. Siden ændringslovens vedtagelse er Kulturministeriet blevet opmærksom på, at beskyttelsestidsbestemmelsen i § 45, stk. 2, ved en redaktionel fejl ikke blev gjort anvendelig såvel på kopiering af optagelser af udøvende kunstners præstationer som på udsendelse af og samtidig kabelviderespredning af sådanne optagelser. Det foreslås derfor, at beskyttelsestiden på 50 år ved en præcisering af § 45, stk. 2, kommer til at gælde også for udsendelse af optagelser af udøvende kunstners præstationer i radio og fjernsyn, jf. § 45, stk. 1, litra b. Det bemærkes, at der ikke herved sker nogen ændring i den generelle licensordning efter § 47 for brug af grammofonplader i radio og fjernsyn m.v.

Til nr. 15

Forslaget indebærer en præcisering af, at edb-programmer ikke skal være omfattet af den kortvarige katalogbeskyttelse efter § 49. Derimod er det ikke udelukket, at bestemmelsen finder anvendelse på databaser, for så vidt de sammenstiller et større antal oplysninger. Desuden indebærer forslaget, at teater- og udstillingsprogrammer m.v. kun er omfattet af beskyttelsen, hvis de kan siges at sammenstille et større antal oplysninger. Det bemærkes, at eventuelt artikelstof i sådanne programmer vil kunne nyde beskyttelse som litterære værker.

Til nr. 16

Forslaget er af redaktionel karakter. Den gældende bestemmelse i § 49, stk. 3, 2. pkt., undtager Det Kongelige Teaters programmer fra bestemmelsen i § 9, hvorefter love, administrative forskrifter, retsafgørelser og andre offentlige aktstykker ikke er genstand for ophavsret. I lovforslagets nr. 2 foreslås anvendelsesområdet for § 9 indsnævret til love, administrative forskrifter, retsafgørelser og lignende offentlige aktstykker. Som konsekvens heraf vil undtagelsen for så vidt angår Det Kongelige Teaters programmer være overflødig. Det foreslås derfor, at § 49, stk. 3, 2. pkt., ophæves, og at henvisningen til § 9 inkorporeres i opregningen i 1. pkt.

203 Fremsatte lovforslag (undt. finans- og tillægsbev.lovforslag)

Til nr. 17

Ministeriet er blevet opmærksom på, at henvisningen til § 55, stk. 7, i den gældende lovs § 53, stk. 2, efter de i 1985 gennemførte lovændringer ikke er korrekt. Det foreslås derfor, at henvisningen ændres til »§ 55 e, stk. 3«.

Til nr. 18

Forslaget er af redaktionel karakter. Ændringen indebærer, at den nye bestemmelse i § 22 a, stk. 4, som foreslås indføjet i lovforslagets nr. 7, også skal finde anvendelse for så vidt angår radio- og fjernsynsforetagenders rettigheder.

Til nr. 19

Efter forslaget § 25 a, stk. 6, er den, der erhvervs-mæssigt sælger kunstværker, som berettiger til vederlag i medfør af § 25 a, stk. 1, forpligtet til at fremsende opgørelse over stedfundne salg til den i § 25 a, stk. 5, nævnte organisation. Det foreslås, at undladelse af at indsende den nævnte opgørelse skal kunne medføre bødestraf efter bestemmelsen i § 55 a.

Til nr. 20

Forslaget tilsigter – på linie med, hvad der allerede gælder for overtrædelse af forskrifter udstedt i henhold til lovens § 17 – at skabe hjemmel for idømmelse af bødestraf for overtrædelse af forskrifter, der er udfærdiget efter lovens § 22 a, stk. 4, jf. lovforslagets nr. 7. Desuden foretages en mindre korrektion af redaktionel karakter for så vidt angår henvisningen til § 17, stk. 1.

Til nr. 21

Ministeriet er blevet opmærksom på, at den i § 56, stk. 1, foretagne henvisning til § 55 efter de i 1985 gennemførte lovændringer er ufuldstændig. Det foreslås derfor, at henvisningen suppleres med en henvisning til §§ 55 a og 55 b.

Til nr. 22

I forholdet til udenlandske ophavsmænd finder ministeriet ikke, at der for så vidt angår vederlagsretten efter § 25 a (følgeretten) er behov for at lade den umiddelbare anvendelse af loven være særligt vidtgående. Navnlig vil det ikke være hensigtsmæssigt at anvende det såkaldte udgivelseskriterium for beskyttelsen, således at udenlandske kunstnere kunne kræve følgeretsvederlag, hvis deres værker først var udgivet i Danmark. I konsekvens heraf omfatter reglen i §

25 a kun værker af personer, som er danske statsborgere, eller som har fast bopæl her i landet.

For så vidt angår udenlandske statsborgeres rettigheder indeholder den gældende lov i § 60 en hjemmel for, at der ved kgl. anordning under forudsætning af gensidighed kan ske udvidelser af lovens rækkevidde. Denne hjemmel vil også få virkning for følgeretten, og Bernerkonventionens særlige regler om materiel gensidighed vil således kunne finde udtryk i de administrativt fastsatte regler. Udtrykkelige lovbestemmelser herom er følgelig ikke påkrævet.

Til nr. 23

I overensstemmelse med den lovgivningspraksis, som i 1961 og 1985 har været fulgt vedrørende retten til at sprede eksemplarer af musikaler, dvs. noder, partiturer og lignende, og senere i 1985 også generelt for musikværker, dvs. grammofonplader og lign., foreslås det, at de i lovforslagets nr. 8 indeholdte nye bestemmelser om udlån og udlejning af edb-programmer, som er udgivet i maskinlæsbar form, efter lovens ikrafttræden også skal iagttages for så vidt angår eksemplarer af edb-programmer, som er kommet til eksistens før lovens ikrafttræden.

Til § 2

Til stk. 1

På baggrund af, at der såvel på rettighedshaversiden som på forhandlersiden bør være fornøden tid til at tilrettelægge opkrævningen af det nye følgeretsvederlag (droit de suite) foreslås det i lovforslagets § 2,

at forslaget § 1, nr. 11, 19 og 22, (§ 25 a) først skal træde i kraft den 1. juli 1990.

Til stk. 2

Ved gennemførelsen af den ovenfor under nr. 2 foreslåede ændring af ophavsretslovens § 9 vil der indtræde beskyttelse for en række inden for den offentlige sektor frembragte værker og arbejder efter § 49, som hidtil har været ubeskyttede. Dette rejser spørgsmålet om overgangsregler. Kulturministeriet finder, at man bør anvende ophavsrettens sædvanlige udgangspunkt, som er fastlagt i lovens § 61, stk. 1 og 2. Dette indebærer, at man giver den udvidede beskyttelse virkning ikke blot for nye værker m.v., men også for værker m.v. frembragt før ændringslovens ikrafttræden. Den udvidede beskyttelse bør dog ikke hindre en fortsat brug af de eksemplarer, som lovligt er fremstillet uden samtykke under den tidligere retstilstand. Sådanne eksemplarer bør fortsat kunne fremvises og spredes offentligt. Nyoptryk og lign. af værker m.v., som efter lovens ikrafttræden har opnået beskyttelse, vil derimod kræve rettighedshavernes samtykke.

Til § 3

Da en del af de i lovforslaget indeholdte forslag vil kunne siges evt. at have konsekvenser på områder, der er dækket af hjemmestyreordningerne på Færøerne og i Grønland, finder ministeriet det rigtigst, at en ikrafttræden på Færøerne og i Grønland først bør ske efter forhandlinger med de færøske og grønlandske hjemmestyremyndigheder.

Bilag

*I dette bilag er (med mindre skrift)
indsat den gældende formulering af de bestemmelser,
der berøres af lovforslaget*

1. I § 1, stk. 2, indsættes efter »værker af beskrivende art«: »samt værker i form af edb-programmer«.

§ 1. Den, som frembringer et litterært eller kunstnerisk værk, har ophavsret til værket, hvad enten dette fremtræder som en i skrift eller tale udtrykt skønlitterær eller beskrivende fremstilling, som musikværk eller sceneværk, som filmværk, som værk af billedkunst, bygningskunst eller brugskunst, eller det er kommet til udtryk på anden måde.

Stk. 2. Kort samt tegninger og andre i grafisk eller plastisk form udførte værker af beskrivende art henregnes til litterære værker.

2. § 9 affattes således:

»§ 9. Love, administrative forskrifter, retsafgørelser og lignende offentlige aktstykker er ikke genstand for ophavsret.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 gælder ikke for værker, der fremtræder som selvstændige bidrag i de i stk. 1 nævnte aktstykker. Sådanne værker må dog gengives i forbindelse med aktstykket. Retten til videre udnyttelse afhænger af de i øvrigt gældende regler.«

§ 9. Love, administrative forskrifter, retsafgørelser og andre offentlige aktstykker er ikke genstand for ophavsret.

3. I § 10 indsættes som stk. 3:

»Stk. 3. Halvlederproduktets udformning (topografi) nyder ikke beskyttelse efter denne lov, men beskyttes efter reglerne i lov om beskyttelse af halvlederproduktets udformning (topografi).«

§ 10. Beskyttelse efter lov om mønstre udelukker ikke ophavsret.

Stk. 2. Fotografier nyder ikke beskyttelse efter denne lov, men beskyttes efter reglerne i lov om retten til fotografiske billeder.

4. § 11, stk. 2, ophæves, og i stedet indsættes:
»Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 giver ikke ret til at

- 1) opføre et bygningsværk,
- 2) fremstille et eksemplar af et kunstværk ved afstøbning, ved aftryk fra original plade eller stok eller på nogen anden måde, som indebærer, at eksemplaret kan opfattes som en original, eller
- 3) fremstille eksemplarer af edb-programmer i maskinlæsbar form.

Stk. 3. Bestemmelsen i stk. 1 giver ikke ret til at benytte fremmed medhjælp ved eksemplarfremstillingen, når der er tale om

- 1) værker af brugskunst eller
- 2) kunstværker, dersom eksemplarfremstillingen har form af en kunstnerisk gengivelse.«

§ 11. Af et offentliggjort værk må enkelte eksemplarer fremstilles til privat brug, men de må ikke udnyttes på anden måde.

Stk. 2. Denne bestemmelse medfører ikke ret til at lade andre eftergøre brugskunst eller billedhuggerværker eller fremstille kunstneriske gengivelser af andre kunstværker, og heller ikke ret til at opføre bygningsværker.

5. Efter § 11 indsættes:

»§ 11 a. Ejeren af et eksemplar af et edb-program, som er udgivet i maskinlæsbar form ved salg til almenheden, må fremstille sådanne eksemplarer af programmet, herunder reserve- og sikkerhedseksemplarer, som er nødvendige for hans brug af dette. Sådanne eksemplarer må ejeren ikke udnytte på anden måde, og retten til at udnytte eksemplarerne bortfalder, hvis eje-

ren af eksemplaret af det erhvervede edb-program spreder dette videre.«

6. § 22, stk. 1, indsættes efter »Danmarks Radio«: »,TV 2«, og efter 2. pkt. indsættes: »Kulturministeren kan fastsætte, at bestemmelsen skal finde tilsvarende anvendelse på aftaler, truffet af andre radio- eller fjernsynsforetagender.«

§ 22. Har Danmarks Radio eller radiofonierne på Færøerne og i Grønland i medfør af aftale med en organisation, som omfatter en væsentlig del af danske ophavsmænd til en bestemt art af værker, ret til at udsende de af organisationen repræsenterede værker, må radiofonien mod ydelse af vederlag tillige udsende udgivne værker af tilsvarende art af ophavsmænd, som ikke repræsenteres af organisationen. Denne bestemmelse gælder ikke for sceneværker og heller ikke for andre værker, hvis ophavsmanden har nedlagt forbud mod værkets udsendelse.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 finder tilsvarende anvendelse, når ophavsmanden til et kunstværk har overdraget et eller flere eksemplarer af værket til andre.

Stk. 3. Radio- eller fjernsynsforetagender kan til brug i deres udsendelser optage værker på bånd, film eller andre indretninger, der kan gengive dem, under forudsætning af, at de har ret til at udsende de pågældende værker. Retten til at gøre således optagne værker tilgængelige for almenheden afhænger af de i øvrigt gældende regler.

Stk. 4. Ved kgl. anordning kan der gives nærmere forskrifter om vilkårene for at foretage sådanne optagelser og om brugen og opbevaringen af disse.

7. I § 22 a indsættes efter stk. 3 som nyt stykke:

»Stk. 4. Vederlagskravet påhviler ejeren af anlægget. Er det vederlag, som ejeren skal betale, fastsat som et beløb pr. tilslutning, er brugeren af den enkelte tilslutning pligtig at betale ejeren et beløb, som svarer dertil. Kulturministeren kan fastsætte nærmere regler om vederlagsopkrævningen.«

Stk. 4 bliver herefter stk. 5.

§ 22 a. Værker, som udsendes i radio eller fjernsyn, må fordeles over kabelanlæg og videreudsendes til almenheden ved hjælp af ra-

dioanlæg, når dette sker uden ændringer og samtidig med, at udsendelsen finder sted.

Stk. 2. Ophavsmanden har krav på vederlag. Dette gælder dog ikke, når radio- eller fjernsynsudsendelser modtages ved hjælp af egen fællesantenne og fordeles over kabelanlæg, som ikke omfatter mere end 25 tilslutninger i en bygning eller i en gruppe af nærliggende bygninger.

Stk. 3. Vederlagskravet kan kun gøres gældende af en af ministeren for kulturelle anliggender godkendt fællesorganisation, som omfatter ophavsmænd, udøvende kunstnere og andre rettighedshavere, herunder radio- eller fjernsynsforetagender og fotografer, hvis værker, præstationer, frembringelser og billeder anvendes i radio- eller fjernsynsudsendelser i Danmark.

Stk. 4. Fællesorganisationens vederlagskrav forældes efter 3 år fra udløbet af det år, i hvilket udnyttelsen fandt sted. Forældelsen afbrydes ved skriftligt påkrav fra Fællesorganisationen. Ophavsmandens krav mod fællesorganisationen forældes efter 3 år fra udløbet af det år, i hvilket udnyttelsen fandt sted. Forældelsen afbrydes ved skriftligt påkrav fra rettighedshaveren.

8. § 23 affattes således:

»§ 23. Når et litterært eller musikalsk værk er udgivet, kan de udgivne eksemplarer spredes videre eller fremvises offentligt.

Stk. 2. Uanset bestemmelsen i stk. 1 er det ikke tilladt uden ophavsmandens samtykke til almenheden at sprede

- 1) eksemplarer af musikværker gennem udlejning eller
- 2) eksemplarer af edb-programmer, som er udgivet i maskinlæsbar form, gennem udlån eller udleje.

Stk. 3. Når et filmværk er udgivet i form af salg til almenheden, kan de eksemplarer, som er omfattet af udgivelsen, spredes videre. Dog må de ikke uden ophavsmandens samtykke spredes til almenheden gennem udlån eller udlejning.

Stk. 4. Bestemmelsen i stk. 1 medfører ingen indskrænkning i forfatternes ret til vederlag for det offentlige udlån af bøger, som sker gennem bibliotekerne, jf. lov om biblioteksafgift.«

§ 23. Når et litterært eller musikalsk værk er udgivet, kan udgivne eksemplarer spredes videre eller fremvises offentligt. Dog kan ek-

semplarer af musikværker ikke uden ophavsmandens samtykke spredes til almenheden gennem udlejning.

Stk. 2. Der sker ikke ved bestemmelsen i stk. 1 nogen indskrænkning i forfatternes ret til vederlag for det gennem bibliotekerne stedfindende offentlige udlån af bøger, jf. lovbestemt gørelse nr. 128 af 16. april 1959 § 7, stk. 2.

9. I § 24 a, stk. 1, indsættes som 2. pkt.:

»Det samme gælder for værker, som er frembragt inden for den pågældende forvaltningsmyndighed.«

§ 24 a. Når eksemplarer af værker beskyttes efter denne lov er indgået til en forvaltningsmyndighed i forbindelse med dens virksomhed, er ophavsretten ikke til hinder for, at andre forlanger aktindsigt i eksemplarer af værker, herunder forlanger afskrift eller kopi, i overensstemmelse med lovgivningens bestemmelser herom.

Stk. 2. Retten til videre udnyttelse af værker, hvortil der i henhold til stk. 1 er givet adgang, eller hvoraf der er udleveret afskrifter eller kopier, afhænger af de i øvrigt gældende regler.

10. I § 25, stk. 1, 1. pkt., indsættes efter »film«:
»j. dog § 25 a.«

§ 25. Når ophavsmanden har overdraget et eller flere eksemplarer af et kunstværk til andre, eller værket er blevet udgivet, må de overdragne eller udgivne eksemplarer spredes videre, og værket må vises offentligt på anden måde end i fjernsyn eller ved visning af film. Værket må dog medtages ved indspilning og visning af film eller fjernsynsprogram, når gengivelsen af det er af underordnet betydning for filmens eller fjernsynsprogrammet indhold.

Stk. 2. Kunstværker, som indgår i en samling, eller som udstilles eller udbydes til salg, kan afbildes i kataloger over samlingen og i meddelelser om udstilling eller salg. Kunstværker kan også afbildes, når de er varigt anbragt på eller ved en for offentligheden tilgængelig plads eller vej, men er kunstværket hovedmotivet, og udnyttes gengivelsen erhvervsmæssigt, har ophavsmanden krav på vederlag, medmindre det drejer sig om afbildning i aviser.

Stk. 3. Bygninger kan frit afbildes.

11. Efter § 25 indsættes:

»**§ 25 a.** Ved erhvervsmæssigt videresalg af eksemplarer af kunstværker har ophavsmanden ret til et vederlag på 5 pct. af salgsprisen ekskl. moms.

Stk. 2. Retten til vederlag omfatter ikke bygningsværker. Værker af brugskunst er ikke omfattet, hvis de er fremstillet i flere identiske eksemplarer.

Stk. 3. Kulturministeren kan fastsætte nærmere regler om vederlagets beregning, herunder bestemmelser om mindstebeløb for den salgspris, som skal medføre ret til vederlag.

Stk. 4. Retten til vederlag består indtil ophavsrettens udløb, jf. §§ 43 og 44. Retten er personlig og uoverdragelig. Efter ophavsmandens død falder retten dog i arv til ophavsmandens ægtefælle og livsarvinger. Efterlader ophavsmanden sig ikke ægtefælle eller livsarvinger, tilfalder vederlagsretten den organisation, som er nævnt i stk. 5.

Stk. 5. Retten til vederlag kan kun gøres gældende af en organisation, som er godkendt af kulturministeren. Organisationen forestår opkrævningen og foretager udlodningen til de berettigede. Den berettigedes krav mod organisationen består, indtil 3 år er forløbet fra udgangen af det år, i hvilket videresalget fandt sted. Forældelsen afbrydes ved skriftligt påkrav fra den berettigede.

Stk. 6. Ved erhvervsmæssigt videresalg som nævnt i stk. 1 er sælgeren forpligtet til at fremsende en årlig opgørelse over salget af kunstværker, attesteret af en statsautoriseret eller registreret revisor, til den organisation, som er nævnt i stk. 5.«

12. § 31 stk. 2, affattes således:

»Stk. 2. Kreditorforfølgning i eksemplarer af værket kan heller ikke foretages hos ophavsmanden selv eller hos nogen, til hvem eksemplarer er overgået ifølge ægteskab eller arv, hvis forfølgningen retter sig mod

- 1) manuskripter,
- 2) stokke, plader, forme eller lignende, hvorved et kunstværk kan udføres, eller
- 3) eksemplarer af kunstværker, som ikke er udstillet, udbudt til salg eller på anden måde godkendt til offentliggørelse.«

§ 31. Ophavsmandens ret til at råde over sit værk kan ikke være genstand for kreditorfor-

følgnig, hverken hos ham selv eller hos nogen, til hvem den er overgået ifølge ægteskab eller arv.

Stk. 2. Det samme gælder for så vidt angår kunstværker, som ikke er udstillet, udbudt til salg eller på anden måde godkendt til offentliggørelse, og med hensyn til manuskripter.

13. Efter § 42 indsættes i kapitel 3:

»*Særlige bestemmelser om edb-programmer*

§ 42 a. En aftale om ret til at udnytte et edb-program medfører, når intet andet er aftalt, ret til at foretage sådanne ændringer i programmet, som er nødvendige for udnyttelsen af den aftalte udnyttelse, jf. dog § 3, samt ret til at fremstille sådanne eksemplarer, herunder reserve- og sikkerhedseksemplarer, som er nødvendige for udnyttelsen af programmet. Retten til at udnytte sådanne eksemplarer bortfalder, hvis retten til at udnytte programmet ophører.

§ 42 b. Ophavsretten til et edb-program, der er frembragt som led i et ansættelsesforhold, overgår til arbejdsgiveren, medmindre andet er aftalt.«

14. I § 45, stk. 2, indsættes efter »gengive den,«: »eller udsendes i lydradio eller fjernsyn.«

§ 45. En udøvende kunstners fremførelse af et litterært eller kunstnerisk værk må ikke uden kunstnerens samtykke

- optages på grammofonplade, lydbånd, film eller anden indretning, der kan gengive den;
- udsendes i lydradio eller fjernsyn;
- på anden måde ved samtidig overføring ad teknisk vej gøres offentligt tilgængelig for en anden kreds end den, for hvilken kunstneren direkte optræder.

Stk. 2. Er fremførelsen optaget som anført i stk. 1, punkt a), må den ikke uden kunstnerens samtykke overføres til anden indretning, der kan gengive den, førend 50 år er forløbet efter udgangen af det år, da fremførelsen fandt sted.

Stk. 3. På optagelser, udsendelser og overføringer som nævnt i stk. 1 og stk. 2 finder bestemmelserne i § 3, § 11, stk. 1, § 14, stk. 1, §§ 17, 20 og 21, § 22, stk. 3 og 4, § 22 a, § 24 a samt §§ 27-31 tilsvarende anvendelse.

Stk. 4. Uanset bestemmelsen i stk. 1 b) kan Det Kongelige Teater lade teatrets festforestillinger eller forestillinger i anledning af offici-

elle besøg udsende af Danmarks Radio i lydradio og fjernsyn.

15. I § 49, stk. 1, udgår: »samt programmer.«

16. § 49, stk. 3, affattes således:

»*Stk. 3.* Bestemmelserne i §§ 9, 11 stk. 1, 14, 15 a, 17 og 24 a finder tilsvarende anvendelse.«

§ 49. Kataloger, tabeller og lignende arbejder, der sammenstiller et større antal oplysninger, samt programmer må ikke eftergøres uden samtykke af den, som har frembragt dem, før 10 år er gået efter det år, da arbejdet blev udgivet.

Stk. 2. Er arbejder af den nævnte art eller dele deraf genstand for ophavsret eller anden beskyttelse, kan denne også gøres gældende.

Stk. 3. Bestemmelserne i § 11, stk. 1, og §§ 14, 15 a, 17 og 24 a finder tilsvarende anvendelse. Det samme gælder bestemmelsen i § 9, dog ikke for så vidt angår Det Kongelige Teaters programmer.

17. I § 53, stk. 2, ændres »§ 55, stk. 7« til: »§ 55, stk. 3.«

§ 53. Selv om ophavsretten er udløbet, må et litterært eller kunstnerisk værk ikke ændres eller gøres tilgængeligt for almenheden i strid med § 3, stk. 1 og 2, hvis kulturelle interesser herved krænkes.

Stk. 2. Ministeriet for Kulturelle Anliggender afgiver efter anmodning erklæring om, hvorvidt en benyttelse af et værk skønnes at være i strid med de i stk. 1 angivne regler eller at indebære en overtrædelse af § 3, der vil kunne medføre offentlig påtale, jfr. § 55, stk. 7.

18. I § 54, stk. 2, indsættes efter »§ 22 a, stk. 4«: »og 5«.

§ 54. Såfremt der ikke kan opnås enighed om størrelsen af vederlag i henhold til §§ 14, 15 a, stk. 3, 16, 17, 18, 19, 22, 22 a, 25 og 47, kan hver af parterne forelægge spørgsmålet for et af ministeren for kulturelle anliggender nedsat særligt nævn. Nævnet har den endelige administrative afgørelse. Ministeren fastsætter de nærmere regler for nævnets virksomhed.

Stk. 2. Nægter et radio- eller fjernsynsforetagende efter § 48, stk. 1, at give samtykke til, at foretagendets radio- eller fjernsynsudsendelser samtidig og uden ændringer fordeles

over kabelanlæg, eller kan der ikke opnås enighed om vilkårene for en sådan fordeling, kan det i stk. 1 omtalte nævn på begæring af hver af parterne meddele den fornødne tilladelse og fastsætte nærmere vilkår herfor. Afgørelse om fastsættelse af vederlag kan dog af nævnet kun træffes på grundlag af krav fremsat af radio- eller fjernsynsforetagendet gennem den i § 22 a, stk. 3, nævnte fællesorganisation. Bestemmelsen i § 22 a, stk. 4, finder tilsvarende anvendelse.

19. I § 55 a indsættes efter nr. 1 som nyt nr.:

»2) unddrager sig vederlagspligten ved at undlade at fremsende opgørelse efter § 25 a, stk. 6.«

Nr. 2 og 3 bliver herefter nr. 3 og 4.

§ 55 a. Med bøde straffes den, som forsættigt eller groft uagtsomt

- 1) overtræder § 3, stk. 1 og 2, § 26, stk. 2 og 3, § 28, stk. 1, § 39, stk. 1, § 45, stk. 1, litra b og c, § 48, stk. 1, 1. pkt., eller §§ 50-53,
- 2) overtræder forskrifter givet efter § 30, stk. 2, eller efter § 45, stk. 3, jf. § 30, stk. 2, eller
- 3) overtræder § 45, stk. 3, jf. §§ 3 og 28, stk. 1.

20. I § 55 c ændres »§ 17, stk. 1, 2. pkt.« til: »§ 17, stk. 1, 3. pkt., og § 22 a, stk. 4, 3. pkt.«

§ 55 c. I forskrifter, der udfærdiges efter § 17, stk. 1, 2. pkt., kan der fastsættes straf af bøde for overtrædelse af bestemmelser i forskrifterne.

21. I § 56, stk. 1, ændres »§ 55« til: »§§ 55, 55 a og 55 b«.

§ 56. Tab, som er forvoldt ved en af de i § 55 nævnte overtrædelser, kan kræves erstattet efter de almindelige erstatningsregler. Den, der har krænket en ophavsmands eller udøvende kunstners ret ved retsstridigt forhold, skal dømmes til at betale den forurettede en godtgørelse for ikke-økonomisk skade.

Stk. 2. For så vidt det skønnes rimeligt, kan der tilkendes den forurettede erstatning, selv om overtrædelsen er begået i god tro. I dette tilfælde kan erstatningen dog ikke overstige den ved overtrædelsen indvundne fortjeneste.

22. I § 58 indsættes efter stk. 3 som nyt stykke:

»Stk. 4. Bestemmelserne i § 25 a gælder for værker af danske statsborgere og personer, der er bosat i Danmark.«

Stk. 4 og 5 bliver herefter stk. 5 og 6.

§ 58. Lovens bestemmelser om ophavsret gælder for:

- 1) værker af danske statsborgere eller personer, der er bosat i Danmark,
- 2) værker, som er udgivet første gang i Danmark, eller som er udgivet første gang samtidig i Danmark og i et andet land, og
- 3) filmværker, hvis producent har sit hovedsæde eller er bosat i Danmark,
- 4) bygningsværker, beliggende i Danmark,
- 5) kunstværker, der er indføjede i bygninger eller anlæg i Danmark.

Stk. 2. Ved anvendelse af stk. 1, nr. 2, anses samtidig udgivelse at have fundet sted, såfremt værket efter udgivelse i et andet land inden 30 dage udgives i Danmark.

Stk. 3. Ved anvendelse af stk. 1, nr. 3, anses, når andet ikke er oplyst, den som producent, hvis navn på sædvanlig måde er angivet på filmen.

Stk. 4. Bestemmelsen i § 42 finder ikke anvendelse på filmværker, der efter den reviderede Bernerkonvention til beskyttelse af litterære og kunstneriske værker af 24. juli 1971 har som hjemland et andet til Bernerunionen hørende land end Danmark, som har tiltrådt konventionen af 1971. Særlige bestemmelser om aftaler vedrørende medvirken ved indspilning af sådanne filmværker kan gives ved kgl. anordning.

Stk. 5. Bestemmelserne i §§ 51-53 finder dog anvendelse på ethvert værk, som omfattes af § 1.

23. I § 61, stk. 2, indsættes efter »musikværker«: »og om udlån og udlejning af edb-programmer«.

§ 61. Loven gælder også værker og andre frembringelser, som allerede er genstand for ophavsret efter ældre love.

Stk. 2. Eksemplarer, som er lovligt fremstillet før lovens ikrafttræden, kan fremdeles vises offentligt og spredes til almenheden, idet dog bestemmelsen i § 23 om udlejning af musikværker må iagttages.

Stk. 3. Beskyttelsen mod eftergørelse af en lydoptagelse, som er fremstillet før lovens ikrafttræden, og som ville være beskyttet efter

ældre lov, skal uanset den i § 46 angivne tidsfrist ikke kunne udløbe tidligere end 1. oktober 1966.